De Congregatie op

Huize Bijdorp

De Congregatie van de Heilige Catharina van Siena, Zusters Dominicanessen van Voorschoten op Huize Bijdorp

verleden, heden, toekomst

Voorwoord

Het is met buitengewoon veel genoegen en trots dat ik u dit boekje over onze Congregatie van de Heilige Catharina van Siena, zusters Dominicanessen van Voorschoten, aan kan bieden. Wij bestaan als Congregatie bijna 184 jaar. In 1876 werd Huize Bijdorp aangekocht en in 1888 werd het ons moederhuis, de plek waar alle zusters intraden en waar zij nog altijd leven, bidden en werken.

Het is zo bijzonder dat de idealen van onze stichteres moeder Pinkers overeind staan tot aan de dag van vandaag. Als jonge vrouw keek zij uit het raam over de stad Rotterdam en zag de ellende van de armoede aan zich voorbij komen. Zij werd begeesterd. Met de hulp van dominicaan pater J. Raken werden in de jaren daarna de doelstellingen van de congregatie duidelijk en concreet gemaakt. De liefdewerken van onderwijs, zieken- en bejaardenzorg werden in de loop der jaren uitgebreid met kinderbescherming, pastorale zorg en maatschappelijk werk.

Vele jonge vrouwen werden aangetrokken door de spiritualiteit van de Congregatie. Het was '*ora et labora*', bid en werk. In de dominicaanse traditie vertaald naar '*contemplare alliis tradere*': het overwogene aan anderen meegeven. Zo hebben de zusters ernaar gestreefd de bezieling uit te dragen in de taak waartoe zij geroepen zijn. Juist het in gemeenschap leven, bidden en werken, wierp zijn vruchten af. Op vele plaatsen in Nederland en in de toenmalige Nederlandse Antillen gaven de zusters in vaak kwetsbare situaties hun beste krachten.

De vele kloosters die ontstonden in de bloeitijd van de Congregatie, moesten gaandeweg sluiten door de maatschappelijke ontwikkelingen. De sociale zorg verbeterde en er kwamen minder roepingen door de secularisatie.

Huize Bijdorp is altijd ons thuis geweest en wij willen dat de idealen van ons leven doorgaan in de mensen die zullen wonen, werken en recreëren op de buitenplaats Huize Bijdorp. Peter Meijs heeft als directeur van de werkorganisatie samen met het bestuur van de Congregatie in overleg met gemeente, provincie, omwonenden, belangstellenden, onze

adviseurs en de Erfgoedstichting gestalte gegeven aan de toekomst van Huize Bijdorp. Wij zijn daar dankbaar voor.

Met dit boekje nemen wij u mee in het verhaal van verleden, heden en toekomst. In wat het is om lid van de Congregatie te zijn, een zuster dominicanes. Met Huize Bijdorp als moederhuis. We hopen dat een wandeling langs ons religieus erfgoed op de buitenplaats ertoe bijdraagt en een bezoek aan onze expositieruimte die wij in de toekomst hopen te realiseren. De Congregatie nadert nu haar voltooiing. Wij vragen dat God ons bijstaat en wijsheid geeft om ons religieuze leven te kunnen volbrengen. De vele zusters die ons voorgingen blijven in onze herinnering, in ons koorgebed en in het monument in de hal. Wij hopen dat de geschiedenis en het leven van de Congregatie door dit boekje mogen blijven doorgaan maar dan in een andere vorm.

Met hartelijke groet,

zr. Regina Plat
algemeen overste

Zr. Regina Plat O.P.

ZEGEL·DER·CONGREGATIE·VAN·DE·H·CATHARINA·V·SIENA

Viering 180-jarig bestaan
van de Congregatie

Inhoud

Geschiedenis Congregatie 9

Geschiedenis Huize Bijdorp 21

Dominicanessen 35

Toekomst 47

Bronnen 63
Beeldverantwoording 63
Colofon 63

HUIZE BIJDORP

Geschiedenis Congregatie

Twee zusters uit Rotterdam hebben het zaadje geplant dat zou uitgroeien tot de Congregatie van de zusters Dominicanessen van de Heilige Catharina van Siena, zusters Dominicanessen te Voorschoten.

De zusters Pinkers

De Congregatie van de zusters Dominicanessen van de Heilige Catharina van Siena te Voorschoten dankt haar bestaan aan de zusters Lucia en Elisabeth Pinkers uit Rotterdam. Lucia wordt op 13 augustus 1808 geboren in Maastricht en Elisabeth op 29 februari 1812 in Luik. In 1814 vertrekt het katholieke koopmansgezin Pinkers naar Rotterdam. Om het pad van de zusters te begrijpen is het goed om een beeld te geven van het leven van katholieken in Nederland in die tijd. Met de overheersing door de Fransen vanaf 1801 veranderde de positie van de katholieken. De koning, lees Napoleon Bonaparte, kreeg bepaalde rechten om in te grijpen in de organisatie van de kerken. In 1812 werden in Nederland de zogenaamde "*uitstervingsbesluite*" van kracht. Dit betekende dat kloosters geen nieuwe leden mochten aannemen, waarmee men op termijn het verdwijnen van de kloosterordes op het oog had. De katholieken hadden in Nederland ook geen invloed op stads- of landsbestuur. De gelovigen hielden hun godsdienstoefeningen in alle stilte en met de nodige behoedzaamheid.

In de beslotenheid van het katholieke gezin leren de zusters Pinkers van hun ouders godsdienst, lezen, schrijven en vooral handwerken. Zij hebben oog en hart voor de armoede en ongelijkheid in de samenleving en ze willen daar wat aan doen. In Nederland is er geen moederhuis van een congregatie om in te treden als gevolg van eerdergenoemde Napoleontische wet. In België zijn er 'monialen' (slotzusters), maar geen actieve kloosters waar zusters hun leven in dienst stellen van de allerarmsten.

In 1835 besluiten Lucia en Elisabeth 'voor zichzelf te beginnen' in twee gehuurde kamers boven een bakker in de Keizerstraat in Rotterdam. Ze krijgen daarbij steun van twee dominicanen: pater Raken en pater Raymundus van Zeeland. De ouders van Lucia en Elisabeth zorgen voor hun levensonderhoud en ze slapen 's nachts thuis. Dergelijke kloosterlingen worden 'klopjes' genoemd. Ze geven vijftien kinderen handwerk- en tegelijk godsdienstles met vijftien stoelen en stoven, vijftien naaikistjes

en een lamp. De huur en het interieur worden door Pater van Zeeland betaald. Daarnaast verzorgen ze zieken in de omgeving. In 1836 kleedt pater Raken Lucia en Elisabeth in als tertiarissen (Derde Orde) van St. Dominicus. Ze kleden zich eenvoudig in wit en zwart. Lucia wordt zr. Catharina en Elisabeth zr. Columba. Het is tekenend voor Lucia Pinkers, dat ze aan Raymundus van Zeeland laat weten:
"Denk niet dat wij zijn ingekleed, omdat u ons heeft aangespoord.
Het is de inwerking van God, die ons ertoe gebracht heeft."
Een jaar later leggen zij hun geloften armoede, zuiverheid en gehoorzaamheid af bij pater Raken.

Vrij snel voegt zr. Agnes Bekker zich bij de zusters Pinkers. Al snel groeit het ruimtegebrek. In 1839 verhuizen de zusters naar de ouderlijke woning nabij de markt. De bovenwoning wordt als naaikamer en bidkapel gebruikt. Zr. Magdalena Kerkhoff voegt zich bij hen en met zijn vieren vangen zij 50 kinderen op. De situatie verbetert aanzienlijk door de bemiddeling van pater Raken. Vanuit zijn functie als president van het Armen- en Weezenbestuur van de Steigerse Kerk in Rotterdam heeft hij de schatrijke mevrouw Louise Harings (later mevrouw Gitte) weten te bewegen tot aankoop en schenking van een huis aan de Tertiarissen van H. Dominicus. Op 24 mei 1841 wordt het huis ingezegend en aan de H. Catharina van Senen toegewijd. De zusters Pinkers betrekken met nog vier andere tertiarissen het pand dat het 'Liefdeshuis' wordt genoemd. Deze dag wordt beschouwd als de stichtingsdag van de Congregatie. De gezusters Pinkers behoorden tot de eerste kloosterlingen. Het klooster stond onder leiding en bestuur van pater Raken. Eén van de taken van de kloosterlingen was de zorg over het 'Steygersche Weeshuis', waar ongeveer 250 weeskinderen waren ondergebracht. In 1845 kregen zij ook nog zorg over 15 oude vrouwen en vijf oude mannen.

De bisschoppelijke hiërarchie was in Nederland nog niet hersteld (dat vond plaats in 1853) en de zusters stonden onder de onmiddellijke leiding van het bestuur van de Provinciaal der Predikheerenorde, oftewel Dominicanen. Van hem ontvingen zij de verschillende regels die zij voortaan moesten naleven. Lucia Pinkers – zr. Catharina – werd door pater Provinciaal als wettige overste aangesteld. Zij gaf leiding aan de Congregatie en diende een 'zorgzame moeder te zijn voor de aan hare

zorgen toevertrouwden wezen'. De overste kreeg de naam priorin en werd ook belast met de leiding en vorming van de nieuwelingen. Zij moest hun deugd beproeven en na een vol jaar noviciaat en in overleg met de oudste zusters oordelen of de novicen tot de professie konden worden toegelaten. De opbrengst van het naai- en breiwerk van de leerlingen werd besteed om prijzen en beloningen aan de kinderen te geven om ze te stimuleren. De zusters leefden van hetgeen zij van hun familie kregen en van bijdragen van 'goede lieden'.

In 1848 werd een bewaarschool en een handwerkschool toegevoegd die later de namen ulo, glo en fröbelschool kregen. Dit werd het Vincentiusklooster aan de Korte Haven 7 in Schiedam. Zr. Columba sterft na een korte ziekte in 1848, zesendertig jaar oud. Zr. Catharina Pinkers wordt 'Moeder Pinkers'. Zij ziet het grote belang in van onderwijs. Ze laat haar zusters studeren om daarmee bevoegde krachten voor het onderwijs te krijgen en wendt al haar invloed en energie aan om meisjes naar school te krijgen, zowel uit de kansarme als uit de gegoede milieus. De Congregatie breidt uit naar Amsterdam en richt een lagere school, fröbelschool en vakschool voor meisjes op aan het Hagendoornplein. Dit wordt het St. Rosaklooster. Twee jaar later nemen zij de verpleging van oude lieden (Huize Zr. Lidwina) op zich in Schiedam en een jaar later een weeshuis in dezelfde plaats (St. Imeldaklooster).

In 1853 vond het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie plaats. Paus Pius IX richt de Nederlandse kerkprovincie op met vijf bisdommen te weten Utrecht, Haarlem, 's-Hertogenbosch, Breda en Roermond. De investering in onderwijs voor de zusters werpt zijn vruchten af. Zr. Columba van Pinxteren behaalt als eerste zuster een akte in 1854. Zo mocht men ook onderwijs geven aan de gegoede burgerij. De congregatie breidt haar activiteiten uit. Na een fusie in 1858 met andere liefdadigheidsinstellingen omvat het klooster in 1860 in totaal 24 kloosterzusters, bijgestaan door 100 niet-kloosterlijke vrouwen. Met deze groei is de huisvesting in Rotterdam volstrekt onvoldoende. Nevenvestigingen volgen al snel. In 1865 wordt in Schiedam in het St Jozefklooster een Moederhuis met noviciaat, lager onderwijs en een fröbelschool opgericht. De zusters zien zich ondersteund in hun aandacht voor onderwijs als in 1868 de bisschoppen het mandaat krijgen voor katholiek onderwijs aan kinderen.

Sint Catharina van Siena

Vanaf de oprichting van de Congregatie van de Zusters Dominicanessen van Voorschoten, is Catharina van Siena haar patroonheilige. Ze is opgenomen in de officiële naam van de congregatie: Congregatie van de Heilige Catharina van Siena, Zusters Dominicanessen van de Orde van St. Dominicus.

Catharina werd geboren in 1347 in Siena (Italië). Haar vader was lakenverver en een man die veel aanzien genoot in de stad. Op zeer jonge leeftijd kreeg Catharina al visioenen. Zij beloofde maagd te blijven en God te dienen. Toen zij 16 jaar was, koos zij voor een teruggetrokken leven van gebed en boetedoening. De cel die zij toen bewoonde in haar ouderlijk huis in Siena is nog altijd te bezoeken. Rond 1365 ontving zij het dominicaanse habijt. Ze was 23 jaar oud toen ze haar fysieke cel verliet, maar haar innerlijke cel verliet ze nooit. Ze wijdde zich aan het voeden van de armen en de verpleging van zieken en zondigen wees zij de goede weg. Catharina bleek niet alleen wilskrachtig, maar ook charismatisch te zijn. Er ontstond een netwerk van aanhangers, mannen en vrouwen uit alle lagen van de bevolking. Zij werd een invloedrijke vrouw in Siena en ook daarbuiten.

Aanvankelijk werd ze gezien als visionair en wonderdoener. Later werd zij ook om raad gevraagd bij bestuurlijke aangelegenheden. Zij zette zich publiekelijk in voor vrede tussen Italiaanse stadsstaten, ze pleitte voor morele hervorming van kerk en staat en bewoog de paus uit Avignon naar Rome terug te keren. In 1377 stichtte zij een vrouwengemeenschap. Ze stierf in 1380 in Rome.

Ze liet honderden brieven na naast haar boek: ‘De Dialoog van de Goddelijke Voorzienigheid.’ Uit dat boek blijkt haar passie voor de waarheid en haar compassie met de mensheid. Ze werd in 1461 heilig verklaard. In 1970 werd ze verheven tot kerklerares en in 1999 werd ze samen met Birgitta van Zweden en Edith Stein uitgeroepen tot patrones van Europa. Haar kerkelijk feest wordt jaarlijks gevierd op 29 april.

Wie het landgoed bezoekt kan straks mijmerend over het leven van deze grote vrouw de Heilige Catharina van Sienalaan bewandelen.

Als Moeder Pinkers negenenvijftig jaar is, overvalt haar een pijnlijke reumatische verlamming, die haar aan bed en stoel kluistert. Zr. Dominica Wamsteeker neemt het stokje over en wordt de eerste algemeen overste van de congregatie. De groei in nevenvestigingen zet onverminderd door.

De Congregatie op Huize Bijdorp

1876 is een belangrijk jaar. Lucia Kervel, weduwe van de heer mr. Johannes Fredericus Farensbach, een schatrijke tabaksteler op Java, biedt in dat jaar de congregatie haar villa te koop aan: Huize Bijdorp. Haar man was een overtuigd katholiek wat ook blijkt uit de plaats van overlijden, de bedevaartplaats Lourdes. In 1875 had hij daar tevergeefs genezing gezocht van zijn kwalen. Na zijn dood op 18 mei 1875 wil zijn weduwe niet langer blijven wonen op Bijdorp. Zij heeft aan verschillende katholieke hoogwaardigheidsbeklederd gevraagd om haar te adviseren over de verkoop van het landhuis, waaronder mgr. Wilmer, de toenmalige bisschop van Haarlem. Hij zet zich in om het landgoed te herbestemmen tot een klooster en dat lukt. Het was ongetwijfeld geen toeval, want een nicht van mevrouw Farensbach (Gabrielle Kervel) was lid van deze congregatie. De weduwe verbond twee voorwaarden aan de verkoop. Het instituut moest naar '*Onze Lieve Vrouwe van Lourdes*' genoemd worden en de woonkamer in het landhuis moest ongewijzigd gehandhaafd blijven (zij had goede herinneringen aan het verblijf op Bijdorp). De bijna ongewijzigde 19de-eeuwse woonkamer met bijbehorend meubilair is nog altijd daar en wordt de stijlkamer genoemd.

De congregatie kocht de villa voor het bedrag van 70.000 gulden. Daarvoor was een lening van 50.000 gulden noodzakelijk. Het landhuis kreeg een functie als klooster, gewijd aan Onze Lieve Vrouwe, Koningin van de Rozenkrans. Op 16 april arriveerden de eerste zeven zusters: Margaretha Schrederhoff, Dominique Bechger (subpriorin en directrice), Aloysia Meijer, Augusta Peters, Gregoria Kreisman, Marcoline Linnebank en Huberta Hakkenkig. Pater Ambrosius Wientjes kreeg een aanstelling als rector. Op Huize Bijdorp wijdden de zusters zich aanvankelijk vooral aan wijkverpleging en onderwijs in naaien. Pater Ambrosius wilde echter de onderwijstaak versterken, wat in lijn ligt met de dominicaanse doelstelling. Dat gebeurde onder leiding van zr. Dominique

Bechger. Zij richtte de school en pensionaat op en was tevens verantwoordelijk voor de onderwijsopleiding van haar medezusters. In 1886 wordt Zr. Catharina Walraven de tweede algemene overste.

In april 1888 wordt Huize Bijdorp het Moederhuis van de Congregatie. Noviciaat en het bestuur verhuizen naar Voorschoten. Sindsdien zijn alle zusters ingetreden op Huize Bijdorp. Zij kwamen binnen via de hoofdingang met het opschrift '*Dominus Qui Incipit Ipse Perficiat*' (vrij vertaald: De Heer die zelf het aanzet geeft, zal het zelf vervolmaken). Alle zusters zijn terug te vinden op het monument 'Zij die ons zijn voorgegaan' in de hal van Huize Bijdorp. Een jaar later vindt het eerste Kapittel (beleidsvergadering van de Congregatie) plaats. Er wordt veel aandacht besteed aan het dagelijkse koorgebed en aan het onderricht en de ontwikkeling van de novicen (nieuwelingen). Begin 1890 sterft zr. Catharina Pinkers na een ziekbed van twee-en-twintig jaar. Ze ligt begraven op het kerkhof van Huize Bijdorp in Voorschoten.

↑ Monument

Sint Dominicus

De Congregatie van de Zusters Dominicanessen van Voorschoten is één van de vele takken van de Orde van Sint Dominicus. Dominicus werd omstreeks 1174 geboren in het Spaanse Caleruega (Castilië). Na zijn opleiding in Palencia, werd hij tot priester gewijd en lid van het kathedrale kapittel van het bisdom Osma. Tijdens zijn reizen door Europa samen met Diego (de bisschop van Osma) kwam hij in contact met katharen in Zuid-Frankrijk. De katharen hadden zich afgescheiden van de Rooms Katholieke kerk.

De opdracht van de katholieke kerk aan Dominicus was om de katharen weer terug te brengen in de schoot van de moederkerk. Dit deed hij door te verkondigen vanuit evangelische armoede en op basis van argumenten. Iconisch werd zijn nachtelijk gesprek met een kathaarse herbergier. Door goed naar hem te luisteren en het inhoudelijk gesprek aan te gaan, wist hij de herbergier te overtuigen en tot inzicht te brengen.

Dominicus' werk leidde tot de oprichting van een kloosterorde in 1216. Uitgangspunt voor de orde vormde de verkondiging en het 'heil van de zielen', dat wil zeggen het levensgeluk van de mensen. Al eerder, eind 1206, had hij samen met bisschop Diego een klooster van beschouwende zusters (zgn. slotzusters) opgericht in Prouille, gelegen in zuidwest Frankrijk. Vanwege het belang dat Dominicus hechtte aan studie stuurde hij broeders naar universiteitssteden in Europa. De orde groeide snel en verspreidde zich in heel Europa in een tijd van enkele tientallen jaren.

De dominicaanse spiritualiteit wordt gekenmerkt door datgene wat overwogen is - door met name studie en gebed - uit te dragen naar anderen. Dominicus stierf in 1221 in Bologna en werd in 1234 heilig verklaard. Zijn kerkelijk feest wordt jaarlijks gevierd op 8 augustus.

Wie de buitenplaats Huize Bijdorp bezoekt, kan op zoek gaan naar zijn beeld dat op het terrein staat.

ONINKLIJ

HUIZE BIJDORP

Geschiedenis Huize Bijdorp

Voor de beschrijving van de geschiedenis van Huize Bijdorp is geput uit de uitvoerige rapporten van het bouwhistorisch onderzoek dat door J.A. van der Hoeve in 2020 in opdracht van de Congregatie is uitgevoerd. Hij heeft dankbaar gebruik kunnen maken van de uitgebreide kronieken (soort dagboeken) die de zusters gedurende vele jaren hebben bijgehouden. De Congregatie heeft de bouwhistorische rapporten beschikbaar gesteld via de website van de Erfgoedstichting.

Het landgoed Huize Bijdorp

In de middeleeuwen hoorde het perceel van Huize Bijdorp in Voorschoten tot een leengoed van een aanzienlijke Leidse familie. In 1326 wordt een zekere Trude van Leijden, dochter van Aarnd Snider van Leijden, als eigenaar genoemd. Haar kleinzoon Dirk Hoogstraat was de volgende eigenaar, zo blijkt uit de beschrijving van de erfenis in 1371. In deze erfenis is sprake van twee stukken land, waarvan één achter de kerk (ter hoogte van Bijdorp) en één ten noorden van de Heerstraat (ten noorden van de Veurseweg). Vanaf tenminste ongeveer 1400 stond er bebouwing op het terrein ten noorden van de Heerstraat, het kasteel Ter Lips. Bij opgravingen in 1953 zijn de middeleeuwse funderingen van dit kasteel gevonden, vlak ten noorden van de Wijngaardenlaan.

In 1499 droeg Dirk Hoogstraat het kasteel over aan Oem van Wijngaarden, waarna het kasteel ook bekend werd onder de naam 'kasteel Wijngaarden'. Tijdens het bewind van Willem van Oranje is het perceel van Huize Bijdorp verzelfstandigd. De bebouwing bestond vermoedelijk uit een boerderij met bijgebouwen. In 1603 vererfden het terrein en complex aan zijn dochter Maria en haar echtgenote Joachim Rengers. De erfenis bestond uit het land, de woning en meerdere schuren, houtopstanden en een boomgaard.

In het landerijenboek van het Leidse weeshuis is een kaart aanwezig van het terrein waarop het landgoed Bijdorp staat afgebeeld, opgemeten in 1622. Het langgerekte terrein heeft dan al zijn huidige vorm, begrensd door de Heerweg (Veurseweg) en de Vliet. Het voorste deel van het terrein is bouwland, het achterste deel is weiland. Het erf van de boerderij lag op de grens van het bouw- en weiland, vermoedelijk op een zandrug. Willem Rengers, gehuwd met Paulina van Erp genaamd van Warrenberg, vrouw van Langeveld en van Borghe verkochten het perceel in 1634 aan Gerard Meerman, advocaat te Leiden.

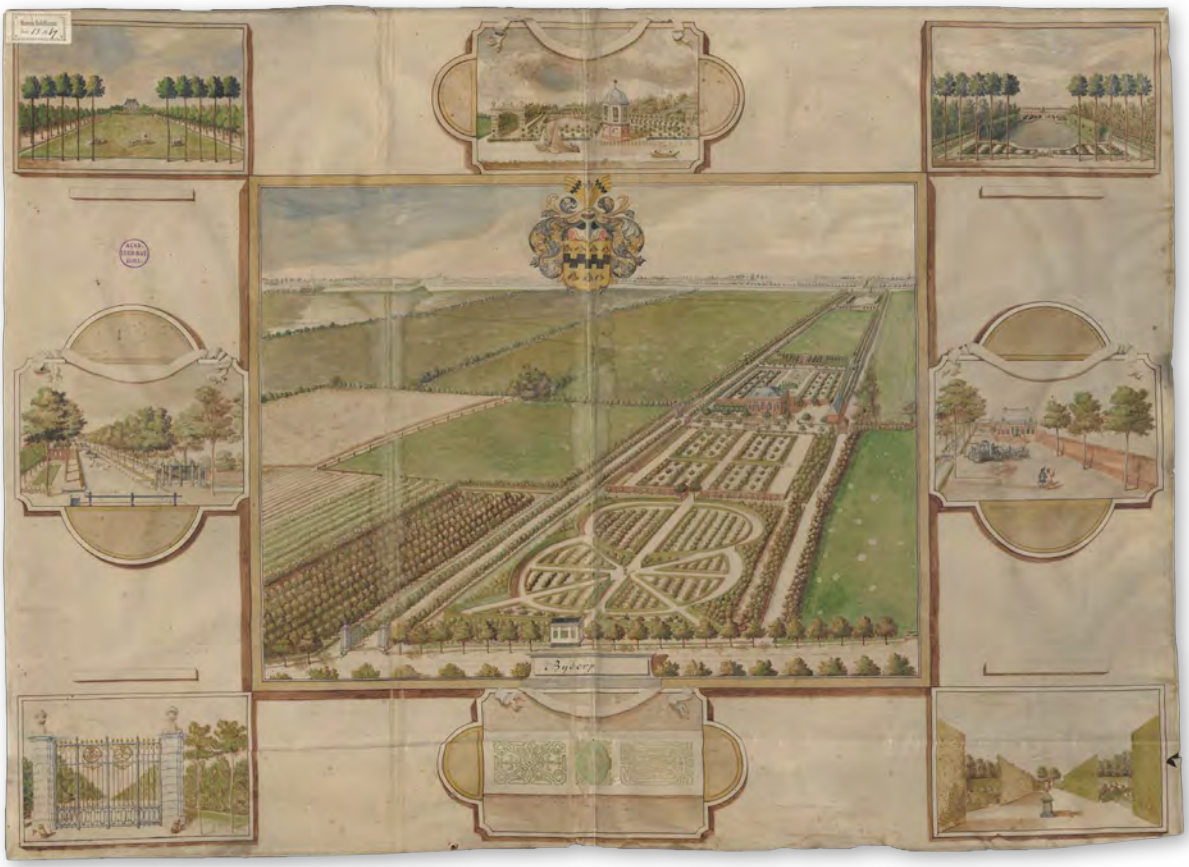

↑ Vogelvlucht-tekening, omstreeks 1700

De zoon van Gerard Meerman, Johan Meerman en diens zoon Gerard Meerman werden door vererving de volgende eigenaars. De laatste Gerard Meerman was in 1696 gedwongen om het goed te verpanden. De verpanding eindigde een jaar later door verkoop aan Johan Pauw de Bije en diens tweede vrouw Anna van Oortshoorn. De poort aan de Veurseweg wordt gedateerd tussen 1697 en 1700. Deze datering is gebaseerd op de wapenschilden (vazen) en monogrammen (hekken) van Johan de Bije en zijn echtgenote. Links zijn ineengevlochten de letters J.B. te herkennen en rechts de letters A.O., de vergulde monogrammen zijn omwille van de symmetrie gespiegeld. Johan Pauw de Bije woonde tot aan zijn dood in het huis, waarvan de laatste vijftien jaar als weduwnaar. Zijn erven verkochten het huis in 1716 aan François Greenwood en Amaria Anna de Vaux. Hij was directeur van een Surinaamse suikerplantage.

De volgende eigenaar was Paulus Poursoy of Apourceaux, die het huis op 7 januari 1730 ver-wierf bij een openbare verkoping. Aangenomen wordt dat de moestuin in de 18e eeuw aan Huize Bijdorp is toegevoegd. De moestuin is voorzien van moestuinmuren. Tegen de buitenzijde van de muur staat het 'Hans en Grietje huis'. Dit was vermoedelijk een schuur. De naam is ontstaan nadat het overgroeid is geraakt. Na slechts 9 jaar verkocht hij Bijdorp alweer. De koper was Mattheus Hoeufft van Oije, heer van Ooijen, Onsenoord en Nieuwkuik, getrouwd met Anna Isabella van Nassau-Lalecq. Na hun beider overlijden werd Leonard Hoeufft in 1765 eigenaar, de broer van Mattheus. Hij verkocht het pand in 1771 aan Pieter Changuion en Anna Arnoldia van der Hoeven. Na de dood van Pieter woonde Anna Arnoldia nog tot haar dood in 1845 in het pand. In 1862 verwierf mr. Johannes Farensbach het huis. Hij was een schatrijke tabaksteler op Java. De weduwe Lucia Kervel verkocht Huize Bijdorp na het overlijden van haar man in 1876 aan de Congregatie.

Zusters op Huize Bijdorp

Het is niet duidelijk welke werkzaamheden aan het landhuis zijn verricht door de zusters bij de herinrichting van het landhuis tot klooster in 1876. Uit de kronieken blijkt dat in eerste instantie alleen de voornaamste vertrekken werden ingericht tot klooster, school en pensionaat. De zusters namen op die wijze een bescheiden plek in het gebouw in. De bestaande woonkamer van Johannes Fahrensbach bleef volgens afspraak ongewijzigd.

↑ Stijlkamer, 1920

De zusters kochten het landhuis en de bijbehorende percelen van Veurseweg tot Vliet, met het park in Engelse landschapstijl, boomgaard, moestuin, hooi- en weiland. Wat we nu kennen als de voormalige tuinmanswoning is de oude bakkerij. Afgaand op oude tekeningen moet het zijn gebouwd tussen 1700 en 1830. De functie van bakkerij wordt bevestigd door de forse en stevig doorrookte schoorsteen. In 1869

↑ Landhuis, 1880

volgde de toevoeging van een oranjerie tegen de oostelijke gevel van de bakkerij, gedateerd door de gedenksteen in de zuidoost gevel. Hier staat de tekst: "*De eerste steen aangelegd door Leo L.L.J. Farensbach, oud vijf jaren, 23 augustus 1889*". Boven de lage bakstenen plinten met hardstenen vensterbanken staat een soort kas bestaande uit sierlijk gedetailleerd gietijzeren stijl- en regelwerk met gietijzeren roedenramen. In de jaren zestig was het gebouw nog in gebruik als bakkerij, zo blijkt uit de aanvraag voor de bouw van garages ernaast in 1961. Nadien is het in gebruik genomen als schuur bij de moestuin.

In 1878 werd de basis gelegd voor het pensionaat, bedoeld voor een "*beschaafde en godsdienstige opleiding voor jonge meisjes van deftigen stand.*" Een uitbreiding was vermoedelijk reeds gepland. Op 19 maart 1879 legde Maria Johanna Delphina Leeuwenberg de eerste steen, herdacht door middel van een gedenkplaat in de hal van het trappenhuis. Het gebouw bevatte op de begane grond en eerste verdieping een refter en schoollokalen, waarschijnlijk nog geen slaapruimten. Deze moeten in het landhuis c.q. klooster aanwezig zijn geweest. De zolder bevatte opslagruimten. Een smalle L-vormige tweelaagse gang vormde de verbinding tussen het landhuis en het nieuwe pensionaat. In 1880 werd het gebouw voltooid en ingewijd.

↑ Voorschoten, Bijdorp, Lourdesgrot 1935

In 1882 is een Lourdesgrot gebouwd, gelegen op de rand van de binnenhof. Een Lourdesgrot was een eerbetoon aan de plek waar Johannes Farensbach was overleden. Deze grot is in 1966 gesloopt voor een houten noodlokaal van de MMS (middelbare meisjesschool).

De geplande overplaatsing van het noviciaat vanuit Schiedam vormde de aanleiding tot een grootschalige uitbreiding van het gebouw in de jaren 1887-1889. Aan de zuidzijde kwam het noviciaat tot stand, waarvan de eerste verdieping en zolder slaapruimten bevatten. De begane grond had grote gemeenschapsruimten. De kelder bevatte een wasruimte en enkele dienstruimten. Onderdeel van het noviciaat was een nieuw representatief entreegebouw voor het hele complex, gesitueerd tegen de kopgevel van het landhuis. Tegelijk kwam het tweede deel van het pensionaat tot stand, waarin plek was voor schoollokalen op de begane grond en een slaapzaal op de eerste verdieping. Tegen de verbindingsgang tussen het landhuis en het pensionaat zijn de refter en een keuken gerealiseerd.

↑ Pensionaat, 1906

↑ Kapel, circa 1920

In 1888 kreeg Huize Bijdorp de status van ‘moederhuis’ van de Congregatie, het werd dus de hoofdvestiging. Voor de samenkomsten was de bestaande kapel veel te klein, zodat een grotere kapel noodzakelijk was. In 1894-1895 kwam een nieuwe, royale kapel tot stand als aanbouw tegen het landhuis. Ten behoeve van de aansluiting op de middengang moest de oude kapel in het landhuis worden gesloopt. In de oude kroniek kan men lezen: *“Reeds sedert geruimen tijd had zich te Bijdorp de behoefte doen gevoelen aan eene nieuwe kapel; de reeds bestaande werd voor het steeds toenemende aantal zusters en pensionairen veel te klein en de geheele inrichting was niet in overeenstemming met het naar de eischen des tijds gebouwde pensionaat en noviciaat. Wel waren aan de Eerw. Oversten reeds eenige giften voor een nieuw tempelgebouw ter hand gesteld doch deze waren voor de groote kosten, die men voorzag verre van toereikend. Toch besloot de Zeereerw. Algemeen Overste, bezield met een vurige ijver voor de eer van God het grootsche werk op touw te zetten, daarbij vast betrouwend op den zegen van boven.”* De kapel was in 1895-1896 nog niet voltooid. De afwerking en inrichting vond geleidelijk plaats zodra er voldoende financiën - voor een deel door middel van schenkingen – voorhanden waren. Op 25 april 1894 zijn kruiswegstaties geschonken en in 1914 kreeg de kapel een gedecoreerde interieurbeschildering.

In 1919 werd het keukengebouw uitgebreid en verhoogd door toevoeging van slaapkamers van de pensionaires. Tegelijk zijn de keukens op de begane grond vergroot. De kapel kreeg een kleine uitbreiding aan de oostzijde, waardoor het landhuis nog minder herkenbaar bleef. De kapel sloot daarmee rechtstreeks aan op de middengang op de begane grond, nu zonder voorruimte. Tegen de noordzijde van het schip van de kapel is een tweede gang toegevoegd. Deze gangen waren bestemd als rechtstreekse ontsluiting van het transept, waar de banken van de pensionaires stonden. Het schip van de kapel bevatte de koorbanken voor de zusters.

De kroniek van 1894 vermeldt de bouw van een stalgebouw dat in 1921 wordt uitgebreid en in 1930 vernieuwd. De begane grond is verdeeld in een koestal, een middengang, een varkensstal (herbestemd tot kippenhok), paardenstal en koetshuis. Op de verdieping is een hooizolder aanwezig. De stal is nog altijd in gebruik voor de koeien, kalveren en lammetjes. Achter de stal is in 1923 een houten wagenschuur met hooizolder gebouwd. Door de aankoop van het landhuis en de gronden van Huize Bijdorp beschikte de Congregatie over een groot gebied. Het terrein met boomgaard, moestuin, bakkerij en oranjerie maakte het mogelijk dat de congregatie voor een groot deel zelfvoorzienend kon zijn. De producten uit eigen boerderij, tuin en kas werden gebruikt om de maaltijden te bereiden.

In de jaren twintig bestonden er plannen om het pensionaat uit te breiden, maar deze konden niet worden gerealiseerd door financiële problemen. De zusters moesten zich behelpen met aanpassingen in de bestaande gebouwen, herschikking van functies en herbestemming van de zolders. Een deel van de kelderruimten van het noviciaat uit 1887 was bestemd voor het verrichten van de was. De nood aan een nieuwe voorziening en het verloop van de werkzaamheden aan het nieuwe washuis worden duidelijk omschreven in de kroniek van 1925. *"Veel is er in de laatste jaren gedaan tot uitbreiding en verbetering van het Moederhuis. Toch was nog niet in alle behoeften voorzien …. Treurig, neen allertreurigst was nog immer de installatie van de wasscherij, die in het souterrain gelegen was. Eén vertrek zeer laag en daardoor bedompt en ongezond, terwijl de Zrs. bijna voortdurend aan het water stonden, daarnaast in een aangrenzend hoekje de machinerieën, alsmede ze zoo noemen mag, die nog armzaliger waren dan de rest, ziedaar tot heden de waschinrichting van Huize 'Bijdorp'. Geen wonder, dat de wasch der pensionairen steeds buitenhuis behandeld moest worden; het zou onmogelijk geweest zijn dit in beperkte en gebrekkige ruimte behoorlijk te doen"'* In de bouwvergunning staat dat de wasserij bestond uit één waslokaal, een strijkkamer, een machinekamer en een dieper gelegen ketelhuis met kolenbergplaats. Op de verdieping zijn er droogkamers. De nieuwe wasserij was verbonden met de kelders van het pensionaat door middel van een onderaardse gang. Dit zorgde ervoor dat de was ook op regenachtige dagen schoon en droog naar het hoofdgebouw kon.

Een bescheiden – maar door zijn locatie naast de hoofdentree – beeldbepalende wijziging van het complex was de bouw van een verblijf met spreekkamer naast de bestaande spreekkamer in 1934, vermoedelijk als verblijf voor de rector.

In de jaren dertig is de kapel gemoderniseerd, waarbij het neogotische uiterlijk is versoberd. Het koor kreeg nieuwe, kleinere vensters en een lager gewelf. De interieur-afwerking is vernieuwd, inclusief het pleisterwerk, het hoofdaltaar en enkele beelden. In 1939 is de kapel overgeschilderd, waarmee de neogotische decoraties aan het zicht werden onttrokken. Het overschilderen van de kapel en vernieuwen van beelden zorgde voor een radicale verandering van het beeld. In hetzelfde jaar is ook het houtsnijwerk van het meubilair in de kerk vereenvoudigd, waarmee de meest 'opzichtige' neogotische kenmerken verdwenen. Zo zijn alle torentjes van de koorbanken en de huiven van de beelden verwijderd.

↑ Luchtfoto, 1931

De aanpassingen van kort na de Tweede Wereldoorlog vormden een verdergaande versobering van het neogotische interieur. Direct na de tweede wereldoorlog kreeg de kapel een nieuw orgel ter gelegenheid van het zilveren ambtsjubileum van algemeen overste Sebastiana Fey. In 1958 bleek het alweer noodzakelijk om de kapel te schilderen, nu werd gekozen voor lichte crème kleur. Verder zijn een nieuw kruisweg, beeld van de Heilige Jozef, lichtornamenten, twee glas-in-loodramen (H. Dominicus en H. Catharina) aangebracht en is de gekleurde tegelvloer vervangen door een zwart marmeren vloer.

De onderwijsdiscussies in de 19e eeuw leidden in 1863 tot een wet op het Middelbaar Onderwijs, ten tijde van het ministerschap van J.R. Thorbecke. Dit leidde tot de stichting van vele Hogere Burgerscholen (HBS) in talloze steden. Eén van de artikelen in de wet maakte ook de stichting van gesubsidieerde meisjesscholen mogelijk door gemeenten, provincie of stichtingen. Het enige nadeel was dat de eindtermen hiervoor onvoldoende waren omschreven, zodat er geen examen volgde maar een getuigschrift. In 1935 veranderde deze ondergeschikte status van de MMS door invoering van een uniform lesprogramma in combinatie met examenvoorwaarden. Dat was voor de zusters aanleiding om hun ULO (met Franse inslag) uit te breiden met een MMS.

In januari 1937 presenteerde de algemeen overste de plannen voor de bouw van een uitbreiding van het complex Huize Bijdorp, bestaande uit een gymnastieklokaal annex toneelzaal, waarboven '*chambrettes*' (afgesloten deel in slaapzaal) voor internen en een refter. Het bestaande pensionaatsgebouw met onderwijslokalen op de begane grond en de slaapzaal op de verdieping moest geheel worden gemoderniseerd. Op 31 december van dat jaar is het gebouw voltooid.

↑ Slaapzaal met chambrettes, 1937

Het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog betekende voor Huize Bijdorp inkwartiering van 350 soldaten van het Nederlandse leger. Verzet hiertegen was niet mogelijk, omdat de school rijkssubsidie ontving. Dat was nog maar een begin van alle ellende tijdens de Tweede Wereldoorlog. Ruim anderhalf jaar lang functioneerde Huize Bijdorp nog als voorheen.

De Duitsers kozen hierna het nieuwe pensionaat als domicilie, omdat het een tamelijk zelfstandig functionerend deel van het gebouw was. De nacht van 22 op 23 juli 1942 bracht nog meer onheil in de vorm van een uitslaande brand in het nieuwe pensionaat, veroorzaakt door een Duitse soldaat die in bed had liggen roken. Het woord dronkenschap ontbreekt in de verslagen, maar er wordt wel een relatie gelegd met de viering van de 50e verjaardag van de Rijkscommissaris van Nederland, Arthur Seyss-Inquart.

Uit het verslag blijkt dat het 19e-eeuwse pensionaat niet geheel kon worden behouden. Het oostelijk deel van dat gebouw had roet-, rook- en waterschade. Daarvan zijn nog sporen op de vliering zichtbaar. In 1943 moesten de zusters het klooster verlaten omdat het toen geheel gevorderd werd voor inkwartiering van ongeveer 500 man. De zusters verlieten het klooster met medeneming van zoveel mogelijk van hun bezittingen; de kapel werd verzegeld. Op 1 april 1945 werd Huize Bijdorp vrijgeven. Het klooster was niet alleen deels uitgebrand, maar ook uitgewoond en sterk vervuild. De zusters konden hun klooster weer in gebruik nemen op 5 juli van dat jaar. Bijna onmiddellijk is men ook begonnen met verdere werkzaamheden en aanpassingen aan het gebouw, mede veroorzaakt door het feit dat de herbouw van het nieuwe pensionaat dat tussen 1946 en 1948 is gebouwd nog niet beschikbaar was.

↑ Nieuwe pensionaat na de brand in 1942

Na de Tweede Wereldoorlog raakte de poort aan de Veurseweg enigszins in verval. In 1964 werd de toegang aan de Veurseweg gesloten en vervangen door een zij-ingang aan de Koninklijke Marinelaan. Omstreeks 1970 vond (opnieuw) een verbreding plaats van de Veurseweg en de zusters moesten een strook grond afstaan. De poort is daarbij teruggeplaatst en gerestaureerd. De schampstenen in de vorm van gietijzeren kanonslopen die voor het hek stonden (vermoedelijk uit de 17e eeuw) zijn verplaatst. Ze staan tegenwoordig aan weerszijden van het washuis.

Veurseweg
Poort
Bungalow
Koninklijke Marinelaan
Hans-en-Grietje huis
Boomgaard
Kassen
Moestuin
Kapel
Tuinmans-woning
Oranjerie
Landhuis
Wasserij
Noviciaat
Begraafplaats
Pensionaat
Mortuarium
Haagdorp
Kapschuur
Stal
Nieuw pensionaat
Bestuursvleugel

Op het voorterrein van Huize Bijdorp is in 1964 een recreatiegebouw of bungalow gebouwd, dat diende als vakantieverblijf overdag voor zusters uit de verschillende kloosters van de Congregatie. Op de tweede verdieping van het noviciaat werden de oude cellen (van het H. Hart dormitorium) weggebroken en 25 kamertjes als slaapgelegenheid voor de gasten van de bungalow gebouwd. Het gebouw draagt de naam 'Ons Uitzicht'; de steen is gemaakt door Zr. Euphrasia Valk.

Aan het einde van de jaren zestig vonden aanpassingen plaats in het onderwijsstelsel. Dat had tot gevolg dat veel scholen werden samengevoegd, geherstructureerd en opnieuw ingericht. In Voorschoten werd besloten om de MMS Bijdorp samen te voegen met het St. Lucascollege. De opheffing van de MMS Bijdorp vond plaats in 1972. Dit was aanleiding voor een herbestemming en grondige verbouwing van het nieuwe pensionaat in de periode 1972-1974, waarbij op de eerste verdieping en zolders individuele slaapkamers voor kloosterzusters zijn gemaakt. De eerste verdieping van de oostvleugel werd opgedeeld in kantoren voor het bestuur (bestuursafdeling).

In 1977 is naast de begraafplaats een mortuarium gebouwd, een eenvoudig gebouw met een tentdak. Zr. Sebastiana Fey oud algemeen overste was de eerste die hier in september werd opgebaard. De laatste (grote) uitbreiding van het Huize Bijdorp was de bouw van het gebouw 'Haagdorp' in 1978 tegen de oostelijke kop van het noviciaat. De aanleiding hiervoor was de sluiting van de communiteit van het Sint-Thomaskloosters uit Den Haag.

Het oude pensionaat bleef nog tot 1984 in gebruik als een nevenvestiging van het St. Lucas-college. Nadien kwam het gebouw leeg te staan. Het noviciaat werd in de periode 1973-1975 herbestemd tot kloosterbejaardenoord 'Oud Bijdorp'. Appartementen zijn ingericht op de eerste verdieping en zolder, gecombineerd met vernieuwing van vensters en dakkapellen. In de jaren zeventig en tachtig hebben ook diverse moderniseringen in het landhuis, entreegebouw en keukengebouw plaatsgevonden. Meest opvallend in het landhuis zijn de inrichting van een nieuwe recreatiezaal en kamer van de algemeen overste en de vernieuwing van de veranda in 1980.

In 1995-1996 zijn de leegstaande lokalen op de eerste verdieping en de zolders in het pensionaat en nieuwe pensionaat herbestemd en heringericht tot woon- en verpleegeenheden in het klooster- en bejaardenoord Huize Bijdorp. Dat werd de nieuwe functie van het complex. Op 20 maart 1996 vond de inzegening plaats van het zogenaamde Dominicushof. De begane grond bleef bij deze verbouwing min of meer ongewijzigd. Wel kreeg de refter zijn oude functie weer terug, namelijk gezamenlijke eetzaal. Een tweede reeks appartementen kwam tot stand bij de verbouwing in 2002-2005, toen ook de eerste, tweede en kapverdieping van het landhuis, keukengebouw en het noviciaat zijn ingericht tot appartementen voor het klooster- en bejaardenoord Huize Bijdorp.

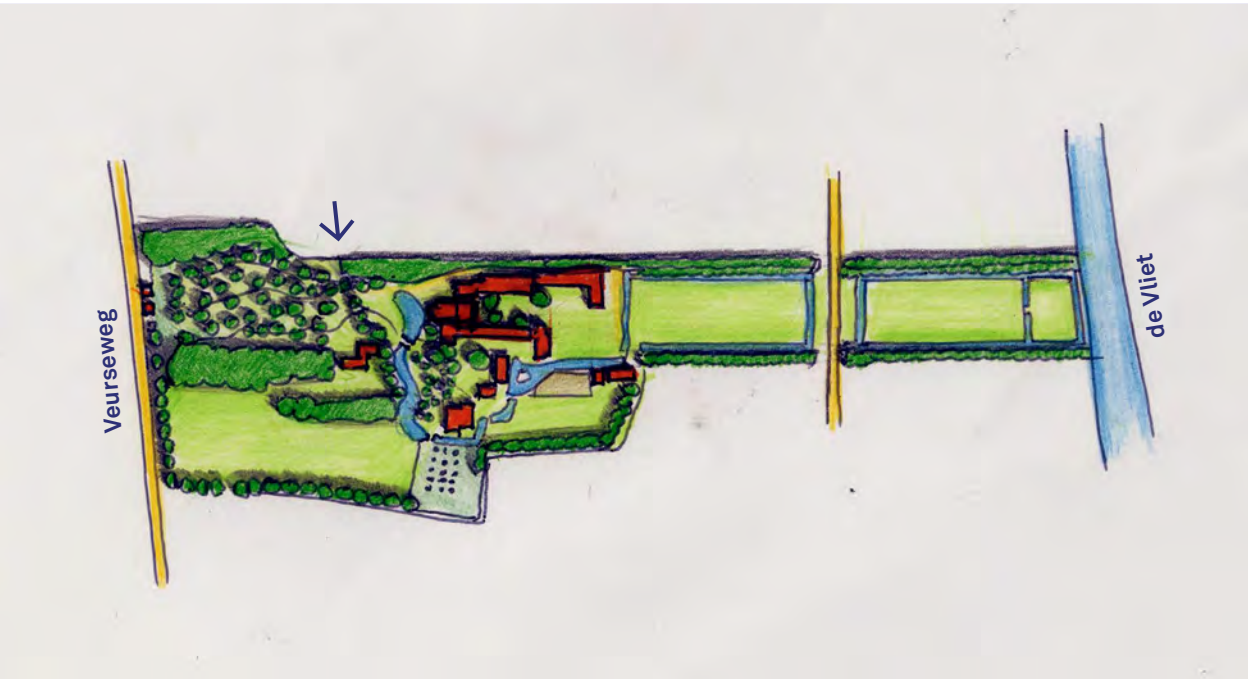

HUIZE BIJDORP

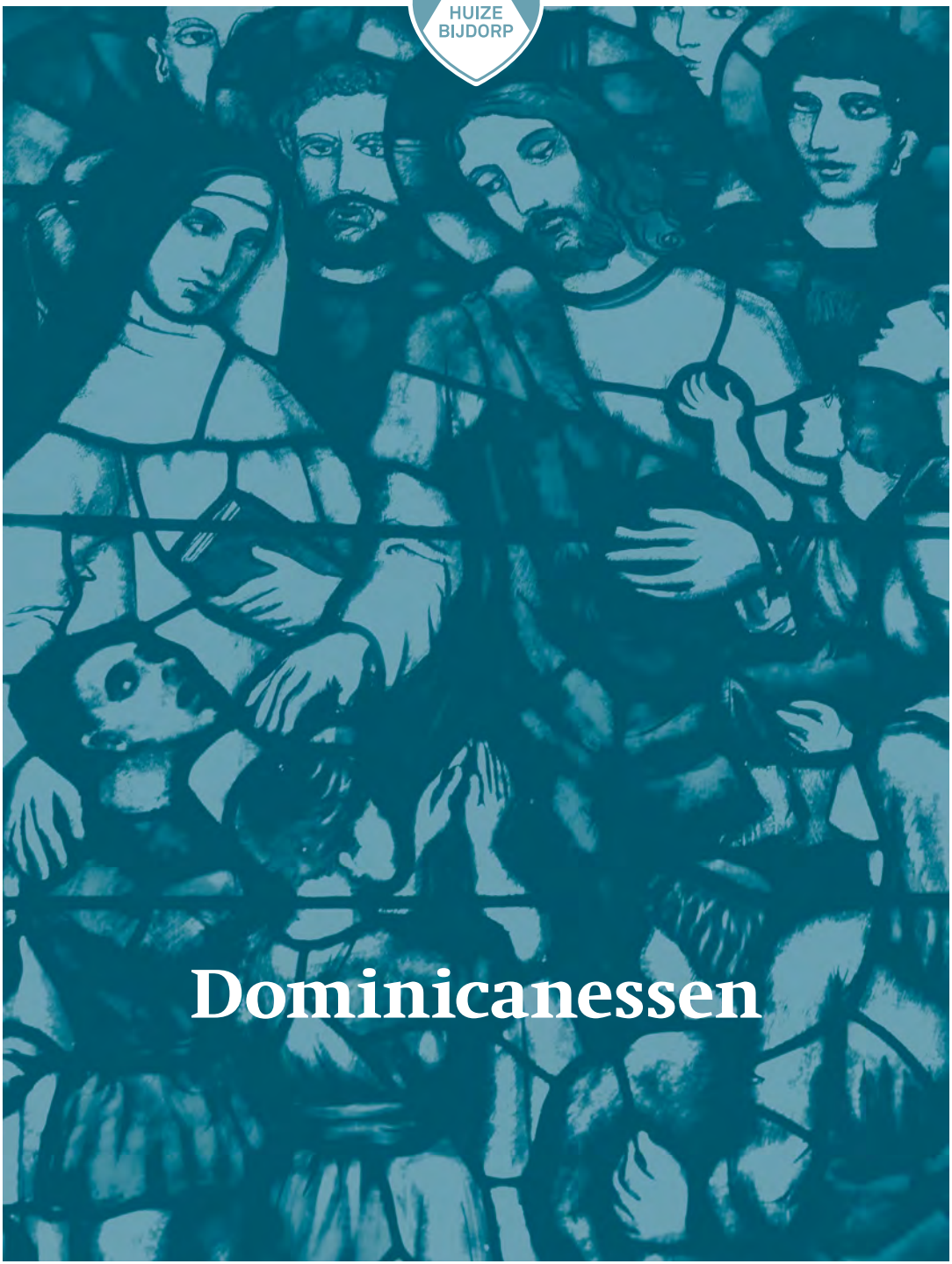

Dominicanessen

De Congregatie van de Heilige Catharina van Siena, is een congregatie van zusters dominicanessen. Eerst wordt een beeld gegeven van het leven van kloosterlingen, vervolgens wordt inzicht gegeven in het leven van de zusters van deze congregatie.

Kloosterlingen

In de middeleeuwen breidt het aantal kloosters in Nederland uit. Kloosters op het platteland groeien uit tot zelfvoorzienende dorpen met een eigen boerderij, bakkerij, kleermakerij en ontwikkelen zich soms tot omvangrijke abdijen met veel grondgebied. Met de opkomst van steden, vestigen zich daar ook veel kloosterlingen omdat de armoede tot schrijnende situaties leidt waar ze een helpende hand willen bieden. Na eeuwen van repressie wordt vanaf 1840 het kloosterleven weer toegestaan en na het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie in 1853 worden katholieken weer zichtbaar in de samenleving. Kloosterlingen vervullen vele taken: ze verbouwen het land, zorgen voor zieken, ouderen, weduwen en wezen, leren kinderen en ouderen lezen en schrijven.

Kloosterlingen wijden hun leven aan God en de godsdienst. Dat doen zij door in stilte, rust en bezinning te leven in een gemeenschap. Ze wonen apart, afgesloten van de buitenwereld. De zusters wonen in contemplatieve gemeenschappen, hetgeen betekent dat men een beschouwend leven leidt onder de regels van een kloosterorde. In de 19e eeuw zijn er veel apostolische congregaties opgericht, waaronder de Congregatie van de Heilige Catharina van Siena. Deze congregaties blijven niet achter de muren maar hebben een actieve inzet in de maatschappij door het apostolaat, hun activiteiten. Zij werken dus ook buitenshuis. De kloosterlingen zijn onderling verbonden door een kloosterregel eigen aan de gemeenschap die het betreft. Die regels gaan over aspecten van het dagelijks kloosterleven en de spirituele beoefening van de godsdienst. Ze roepen in het algemeen op tot een gehoorzaam, kuis en arm leven dat gericht is op God. Er zijn daarnaast regels over vaste gebedstijden, dagorde, maaltijden en de weg die iemand aflegt van roeping tot professie en hoe het bestuur is ingericht.

Dominicanessen leven volgens de regels van Sint Augustinus en de eigen constituties. Ze leven in gemeenschap in kloosters en wijden hun leven aan gebed, studie, contemplatie en de zorg voor de kwetsbaren. Het is '*ora et labora*' oftewel bid en werk. In de dominicaanse spiritualiteit

luidt het gezegde '*contemplata aliis tradere*' oftewel het overwogene aan anderen meegeven. Hiermee bedoelt men dat de goede werken uit het gebed voortkomen. De Congregatie van de Heilige Catharina van Siena, Zusters Dominicanessen van Voorschoten hebben dit vormgegeven door werkzaam te zijn in onderwijs, zieken- en bejaardenzorg en opvoeding van de jeugd. Sommige zusters ontzorgden de medezusters voor hun werk buitenshuis, door de huishouding en organisatie op zich te nemen in de kloosters van de congregatie.

Leven in een kloostergemeenschap

De verhalen van de zusters waarom, hoe en wanneer zij zijn ingetreden zijn enorm verschillend; de roeping was voor elke zuster anders. Het is ook niet aan leeftijd gebonden. Een aantal zusters kende Huize Bijdorp omdat ze er op school waren geweest. Andere zusters kwamen op een punt dat ze ervoor kozen om geen gezin te stichten, maar om zich geheel aan God toe te wijden en klopten bij de deur van het klooster aan. Ook wilden zusters de verpleging of het onderwijs in en vonden bij de dominicanessen een levenswijze die bij hun ideeën aansloot. In feite maakten ze een sprong in het diepe en konden ze gaandeweg worden verrast door de wending die hun leven binnen het klooster kreeg.

↑ Inkleding postulanten

Het intreden in een congregatie verloopt in vier fasen:

- Het postulaat duurt een half jaar en is de eerste stap die de aspirant zet. In deze fase worden de grondslagen van het religieuze leven gelegd. De postulante leert het gebed en de regels en gewoonten passend bij de dominicaanse spiritualiteit te leven. Ze gaat gekleed in het zwart met sluier, maar nog niet in het habijt.
- Tijdens het noviciaat staat de vorming van de zuster centraal. Het begint met het ontvangen van het witte habijt met witte sluier en zwarte mantel en de zuster krijgt een nieuwe naam. Dit wordt de inkleding genoemd. Het habijt wordt samengehouden met een leren riem waaraan de rozenkrans wordt bevestigd. Hier wordt het witte

↑ Nieuwe novicen in kapel

↑ Professie

schouderkleed overheen gelegd, het zogenaamde scapulier. Zowel de rozenkrans als het scapulier (die ook door de paters gedragen worden) hebben binnen de dominicaanse traditie een belangrijke plaats die de verbondenheid met Maria uitdrukken. Het noviciaat duurt een vol en ononderbroken jaar, waarin aanvankelijk het contact met de familie nauwelijks is toegestaan. Het noviciaat (huis van de novicen) bevindt zich in een eigen vleugel in het moederhuis. De novice legt zich gedurende deze tijd toe op studie, huishoudelijk werk en een intensief geestelijk leven. Zij wordt daarin begeleid door de novicemeesteres, die haar de verplichtingen en voorrechten van het religieuze leven leert kennen.

- Na het noviciaatsjaar mag de jonge zuster de religieuze gelofte voor drie jaar afleggen, de zogenaamde tijdelijke professie. Zij ontvangt als symbolen voor haar professie: kruis, ring en zwarte sluier. Nu wordt zij uitgezonden om zich aan het apostolische leven van de dominicanes te wijden. In de eerste jaren had de zuster geen inbreng

op haar zending, maar dit veranderde gaandeweg. Zo zag je in de 60'er jaren van de vorige eeuw dat de tijdelijke professie met drie jaar werd verlengd; de hernieuwing van de gelofte. De zuster kreeg bovendien meer inbreng in haar zending. Naast de voortgaande geestelijke en theologische vorming werd het volgen van een degelijke theoretische en praktische vakopleiding mogelijk.

- Als de fase van haar tijdelijke geloften verstreken is, keert de zuster naar het moederhuis terug om haar eeuwige gelofte van armoede, kuisheid en gehoorzaamheid af te leggen. Ze heeft een weg van minimaal zeven jaar afgelegd om tot dit moment te komen. Nu is haar keuze definitief en is de professie voor het leven.

Bijna alle kloostergemeenschappen kiezen hun overste en hun bestuursleden in een democratische procedure die het kapittel wordt genoemd, zo ook in Voorschoten. Tijdens het kapittel leggen de bestuursleden aan kapittelzusters verantwoording af voor de afgelopen jaren en wordt er een koers bepaald voor de komende periode. Het kapittel is een meerdaagse bijeenkomst waarbij tevens de nieuwe bestuursleden worden gekozen. Een algemeen overste wordt zorgvuldig gekozen, passend bij het toekomstig beleid.

Zoals al eeuwenlang in de kloosters gebruikelijk is, bidden ook de dominicanessen het koorgebed. De dag begint in de kapel met het morgengebed, oftewel lauden. Op het morgengebed volgt de Eucharistieviering. Afhankelijk van of de werkzaamheden het toelaten, bidden de zusters op het middaguur het daggebed met het gebed 'De engel des Heren' en voor het souper het avondgebed. De dag wordt afgesloten met de completen gevolgd met een processie waarin ter ere van Maria het Salve Regina wordt gezongen. 's Morgens en 's middags zijn er recreatietijden; dit zijn gezamenlijke momenten van ontspanning.

De zusters leven samen naar het ritme van het kerkelijk jaar. De bezinningstijden zoals Advent en de Veertigdagentijd bereiden voor op de grote feesten zoals Kerstmis, Pasen en Pinksteren. Hoewel de stiltebepalingen (het silentium) niet meer van toepassing zijn, kennen de zusters nog altijd tijden van retraite en recollectiedagen. Gedurende deze dagen is stilte gewenst. Zo ingetogen als die momenten zijn, zo feestelijk

zijn de hoogtijdagen. Naast de grote kerkelijke feesten, worden de eigen feesten van de Congregatie uitgebreid samen gevierd: de professiefeesten van jubilerende zusters en op 29 april Heilige Catharina van Siena; 24 mei stichting van de Congregatie en 8 augustus Heilige Dominicus.

Ontwikkeling van de Congregatie

De Congregatie groeide snel doordat eind 19e en begin 20e eeuw veel meisjes en vrouwen zich aanmeldden om in het klooster in te treden. Dat leidde enerzijds tot een groei van het noviciaat, pensionaat en school op Huize Bijdorp en anderzijds tot de stichting van nieuwe kloosters in Nederland en in de West (Nederlandse Antillen). In totaal zijn er 38 kloosters door de Congregatie gesticht. In 1938 telde de congregatie 864 geprofeste leden, het hoogste aantal dat ooit is bereikt. In 2024 zijn er nog 20 zusters dominicanessen op Huize Bijdorp.

Activiteiten buitenshuis

Van oudsher betrof de zorg vooral wezen en ouderen (ook weduwen). Later werd dit uitgebreid met wijkverpleging en het werken in ziekenhuizen en een sanatorium. Met het ouder worden van de eigen congregatie ontstond ook de bejaardenzorg voor de eigen zusters. Naast de zorg stond onderwijs centraal. Er werd gestart met het geven van naailes. Al snel werd dit uitgebreid met onderwijs op lagere scholen en zogenaamde fröbelscholen. Dit was de voorloper van de bewaarschool dat wij nu kennen als kleuterschool. Het vervolg op de lagere school was de mulo (of ulo), dat stond voor meer uitgebreid lager onderwijs. Het ontstond door de invoering van de onderwijswet in 1857 en werd afgeschaft met de Mammoetwet in 1968. Naaischolen werden later vakscholen voor meisjes. Eind 19e eeuw werden ook Montessorischolen opgezet voor lager en voortgezet onderwijs.

Per 1 maart 1941 is de MMS (middelbare meisjesschool) wettelijk erkend. Dat hield wel in dat er lekenonderwijzers aangetrokken moesten worden voor de vakken die de zusters niet konden geven. In 1972 vond de laatste examenzitting plaats van de MMS Bijdorp, waarbij alle 33 kandi-

Jaar	Plaats	Klooster/vestiging	Onderwijs	Zorg
1841	Rotterdam	St Catharinaklooster		X
1842	Rotterdam	Klooster O.L.V. Hulp der Christenen		X
1846	Schiedam	St Vincentius Ferrerius klooster	X	
1849	Amsterdam	St Rosaklooster	X	
1850	Schiedam	Huize St Lidwina		X
1851	Schiedam	St Imeldaklooster		X
1865	Doornenburg	St Maria Magdalenaklooster	X	X
1865	Schiedam	St Jozefklooster	X	
1866	Tiel	St Hyacinthusklooster	X	X
1869	Den Helder	St Dominicusklooster		
1872 - 1874	1e algemeen overste	Zr. Dominica Wamsteeker		
1876	Voorschoten	Klooster OLV Koningin van den Heilige Rozenkrans	X	
1880	Edam	St Agnes Gesticht		X
1886 - 1904	2e alg. overste	Zr. Catharina Walraven		
1890	St. Maarten	St Joseph Convent	X	X
1891	Volendam	St Agnesklooster	X	X
1891	Reuver	Klooster van het Heilige Hart	X	X
1892	Curacao	St Catharina de Ricci	X	
1893	Sambeek	St Ludovicusgesticht		X
1893	Wehl	St Rosaklooster	X	X
1896	Nijmegen	St Vincentiusklooster	X	
1896	Sambeek	St Catharinaklooster	X	X
1896	Leiderdorp	Piusgesticht	X	
1898	Puiflijk	Klooster Maria Dolorosa	X	X
1899	St. Eustatius	Klooster	X	
1899	Rotterdam	Het Heilige Kruis	X	
1901	Tiel	Andreas Ziekenhuis		X
1903	Haastrecht	St Catharinaklooster	X	X
1904 - 1916	3e alg. overste	Zr. Euphrasia Huismans		
1904	Nijmegen	"St Vincentius Ferrerius Dominicanenstraat nijmegen"	X	
1905	Saba	"The Bottom"		

Jaar	Plaats	Klooster/vestiging	Onderwijs	Zorg
1906	Rotterdam	St Theresiagesticht		X
1907	Saba	"Windward Side"		
1908	St. Maarten	St Rosahospitaal		X
1908	Aruba	San Pedro di Verona		X
1909	Aruba	Maria-Convent	X	
1913	Ulicoten	St Bernardusklooster	X	X
1916 - 1928	4e alg. overste	Zr. Ambrosia Euwens		
1916	Leiden	St Maria Magdalenaklooster		X
1917	Baarle-Nassau	St Gerardusklooster	X	X
1918	Aarlanderveen	St Johannesklooster	X	X
1919	Rotterdam	St Catharinaklooster 'Oud Walenburg'		
1920	Apeldoorn/ Bilthoven	Heilige Kruisklooster		X
1920	Den Haag	Heilige Liduinaklooster	X	
1920	Amsterdam	Huize Lydia		X
1922	Rotterdam	Mattheusgesticht		X
1925	Den Haag	St Thomasklooster	X	
1925	Amsterdam-Noord	St Rosa klooster	X	
1927	Amsterdam	Huize Lydia		X
1928 - 1946	5e alg. overste	Zr. Hortensia Bak		
1933	Bilthoven	St Dominicusklooster		X
1935	Leiden	St Dominicushuis		X
1946 - 1958	6e alg. overste	Zr. Sebastiana Fey		
1952	Volendam	Sint Nicolaashof		X
1959	Baarle-Nassau	Klooster O.L.V. van Fatima		
1958 - 1970	7e alg. overste	Zr. Pascaline Coopmans		
1966	Rotterdam-Zuid	Huize Joachim en Anna		X
1970 - 1984	8e alg. overste	Zr. Edelberta de Barbanson		
1984 - 1996	9e alg. overste	Zr. Eusebia Post		
vanaf 1970	diverse plaatsen	Kleine stichtingen in de regio		X
1996 - 2000	10e alg. overste	Zr. Lamberta van den Bosch		
2000 - 2008	11e alg. overste	Zr. Marie-Laurence Teeuwen		
2008 - heden	12e alg. overste	Zr. Regina Plat		

daten geslaagd bleken te zijn. Het was de laatste zitting in deze setting, omdat de MMS vanaf dat moment in het St Lucascollege werd voortgezet. De MMS had 34 jaar bestaan sinds de oprichting in 1938, waarbij 902 eindexamens met goed gevolg zijn afgelegd. Slechts 44 leerlingen hebben de eindstreep niet gehaald.

Roerige jaren '60

De jaren zestig vormen een kleurrijke periode in de moderne geschiedenis. Het zijn de jaren van toenemende welvaart, de opmars van het televisietoestel en een rebelse generatie. Het welvaartspeil steeg met sprongen. Maatschappelijk ging de boel ook op de schop. De verzuilde en gesloten samenleving veranderde in relatief korte tijd in een meer open samenleving. De seksuele moraal veranderde, vrouwen vochten voor gelijke rechten en de arbeidersbeweging verlangde medezeggenschap. Er woei een wind van democratisering en emancipatie door de samenleving. In korte tijd werd het (bijna) monopolie van de reguliere geestelijkheid op zorg en onderwijs opgegeven. De veranderingen werden door sommigen met vreugde ontvangen, anderen vonden het te snel gaan. Het resulteerde in verwarring en verdeeldheid in de kloosters.

Op 11 oktober 1962 opent Paus Johannes XXIII het Tweede Vaticaans Concilie. De inzet van het concilie is het '*aggiornamento*', het bij de tijd brengen van de katholieke kerk. De gesloten katholieke zuil wordt opengebroken. Waar religieuzen ooit onmisbaar waren voor het onderwijs, komen er steeds meer gekwalificeerde leken voor deze onderwijstaken beschikbaar. Dit maakte hen in dit werkveld overbodig. Religieuzen zijn van oudsher ook verbonden geweest aan de zorg, maar uiteindelijk raken ze 'uit de tijd'. Ze gingen zich richten op pastoraal en maatschappelijk werk. Uiteindelijk stoppen veel religieuzen met het dragen van een habijt en stappen over naar burgerkleding. Zo ook de Congregatie van de Heilige Catharina van Siena. Het habijt wordt alleen gedragen op feestdagen en bij begrafenissen.

Pensioen

Als zusters de pensioengerechtigde leeftijd bereiken, hoeven zij niet meer buitenhuis te werken. Zij blijven in het klooster en nemen de zorg voor elkaar op zich en dragen naar vermogen bij om het religieuze gemeenschapsleven vorm te kunnen blijven geven. Vele zusters kwamen terug naar het moederhuis van de zusters in Voorschoten. Op een bepaald moment was het voor de zusters niet meer mogelijk om voldoende zorg te bieden aan de oude en zieke zusters van hun Congregatie. Een deel van Huize Bijdorp werd verhuurd aan de zorginstelling Marente. Op deze wijze kon de Congregatie bij elkaar blijven op Huize Bijdorp.

Als de zusters met pensioen gaan, wil dat niet zeggen dat ze niets meer doen voor de medemens. Vaak bieden de zusters een luisterend oor aan of zijn actief in vrijwilligerswerk. In 2020 hebben zij Oekraïense vluchtelingen in huis genomen. Sommige zusters breien en haken voor de missie; anderen schilderen of maken kaarten. De verkoopopbrengst gaat naar goede doelen.

HUIZE BIJDORP

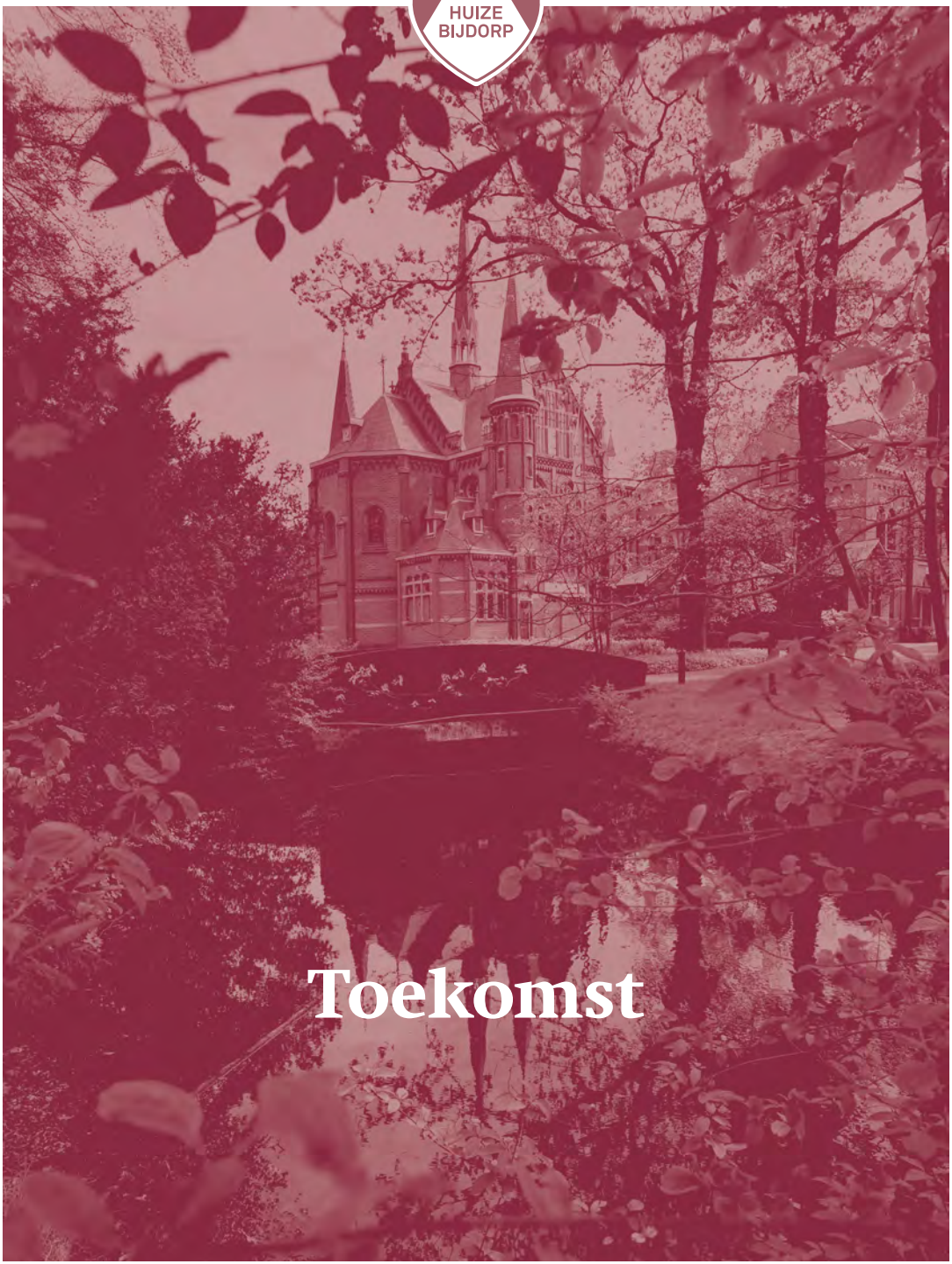

Toekomst

De bestuurbaarheid en de exploitatie van Huize Bijdorp kwam onder druk te staan door de steeds ouder en kleiner wordende kloostergemeenschap (de gemiddelde leeftijd in 2018 bedroeg 87 jaar). Het werd de hoogste tijd om keuzes te maken. Belangrijk daarbij was dat de Congregatie aan het stuur wilde blijven bij de zoektocht naar de toekomst van Huize Bijdorp.

De Congregatie en de gemeente Voorschoten

In maart 2018 organiseerde het Congregatiebestuur een studiedag. Dit leidde tot een religieus kompas om de waarden uit het verleden richting te doen geven naar de keuzes voor de toekomst van Huize Bijdorp.

De waarden van de Zusters Dominicanessen van Voorschoten zijn door de jaren heen door de verkozen opvolgende besturen vastgelegd. Deze waarden van de zusters werden zichtbaar in 'de goede werken', met name in onderwijs en zorg. De zusters zijn bezield door hun geloof in God. Hun geloof krijgt vorm en wordt gevoed door het leven in een gemeenschap, door contemplatie (bezinning, verdieping en gebed) en hun apostolaat (de werkzaamheden naar buiten toe). Deze kenmerken of pijlers hebben de zusters vertaald naar de toekomst toe, ook als ze er niet meer zijn. Voor de zusters was het duidelijk geworden: in Huize Bijdorp, het moederhuis van de Congregatie, wilden zij zelf het licht uitdoen terwijl waar zij voor stonden vervolgens op een nieuwe manier zou worden doorgegeven.

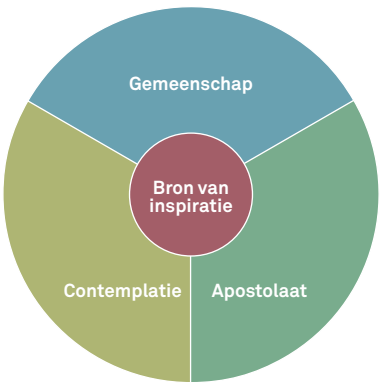

Voorwaarden en middelen

Zusters Dominicanessen Van Voorschoten	Na de voltooiing
Bron van inspiratie	• Leven vanuit (naasten)liefde
Verstilling	• Openbaar toegankelijke kapel • Mogelijkheid tot stiltewandeling in het park
Gemeenschap	• Leven in concrete verbondenheid met en betrokkenheid op mensen in de eigen woonomgeving op het terrein van het voormalige moederhuis
Houding naar buiten toe	• Sociaal-maatschappelijk engagement in het bijzonder voor de zwakkeren • Respectvol met mensen omgaan vanuit de waardigheid van ieder mensenleven
Voorwaarden en Middelen	• Geen winstmaximalisatie • Maatschappelijk ondernemerschap • Voldoende aanwezigheid van gemeenschappelijke ruimten • Goed onderhoud voormalig klooster en park • Aandacht voor milieu en veiligheid

Met een beeld van hun toekomst en Huize Bijdorp was het tijd voor de zusters om met de gemeente aan tafel te gaan. In de gemeente Voorschoten was net een nieuw college van Burgemeester en Wethouders aangetreden na de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2018. De zusters gaven bij de gemeente aan dat zij op zoek waren naar herbestemming van het landgoed en vastgoed. De exploitatie van landgoed en vastgoed was voor de zusters financieel niet meer houdbaar. De zorgplicht en de kosten van levensonderhoud tot en met de laatste zuster kon niet meer worden gegarandeerd. Het collegeakkoord bood hen niet veel ruimte: de gemeente was voornemens Huize Bijdorp de status van gemeentelijk monument toe te kennen en alles wat nu groen was, moest groen blijven. Wat de gemeente voor ogen had, zou de toekomst van de zusters niet veiligstellen. Gemeente en Congregatie kwamen zo in een impasse terecht.

ID-card

Met hulp van professionele adviseurs en de wil om te focussen op zaken waar beide partijen zich in konden vinden, kwam het project weer in beweging. Op 26 september 2019 werd een gezamenlijke workshop in Huize Bijdorp georganiseerd. De mensen keken elkaar - veelal voor het eerst - nu echt in de ogen op de plek waar het allemaal om draaide. Zowel de gemeente als de Congregatie zetten met respect voor elkaars verantwoordelijkheden en posities hun visies uiteen. Voor de Congregatie betekende dat: gefaseerd werken naar de tijd van voltooiing, passend binnen de kernwaarden van de Congregatie met een plaats daarbinnen voor de zusters. De Congregatie moest naar een goed einde worden gebracht. Dat betekende dat ze een goede oudedagsvoorziening wilden, tot en met de laatste zuster van de Congregatie. Samen met de gemeente wilde de Congregatie op zoek naar een passende ontwikkeling voor het gebied met de juiste kostendragers (opbrengsten) om de gewenste toekomst te waarborgen.

Tijdens de workshop is gezamenlijk gewerkt aan de kernwaarden voor de toekomst van Huize Bijdorp: de karaktereigenschappen voor het gebied. Het resultaat is een zogenaamde ID-kaart, een paspoort voor de toekomst, waarin tekst, sfeerbeelden en illustraties verwerkt zijn. Het verhaal van de toekomst is hiermee zichtbaar gemaakt. De bouwstenen

voor zowel de ontwikkeling van Huize Bijdorp als voor de samenwerking tussen partijen zijn daarmee gelegd.

Nader onderzoek en een spelregelkaart

Met de ID-card hebben de Congregatie en de gemeente een gezamenlijke basis gevonden voor de toekomst van Huize Bijdorp. De aanschrijving dat het grootste deel van Huize Bijdorp een gemeentelijk monument zou worden, was ondertussen binnengekomen. Om een beter gevoel te krijgen voor de monumentale waarden van het landgoed en de gebouwen, gaf de Congregatie opdracht aan een landschapsarchitect voor een tuinhistorisch onderzoek en aan een bouwhistoricus voor het onderzoek van de gebouwen. Beide opdrachten leiden tot mooie lijvige boekwerken waar de geschiedenis van Huize Bijdorp zichtbaar is gemaakt en waar door middel van waardestellingen duidelijk wordt welke delen van groen en gebouwen waardevol zijn.

Zowel de Congregatie als de gemeente realiseerden zich dat er voor het vervolg van de herontwikkeling een gezamenlijke basis met een grote groep belanghebbenden moest worden gevonden. Daarom heeft de Congregatie op 14 januari 2020 een zogenaamde Toekomstkamer georganiseerd. Een bijeenkomst waar iedereen uit de omgeving en met belangstelling voor Huize Bijdorp kennis kon maken met de ID-card en de historische onderzoeken. Daarnaast was er ruimte voor bezoekers om hun ideeën kwijt te kunnen en zich aan te melden voor het vervolgproces. Veel mensen grepen deze kans om achter de poorten van Huize Bijdorp te kunnen kijken, met beide handen aan. Met ruim 250 bezoekers was de Toekomstkamer zeer geslaagd.

Veel mensen wilden meedoen aan het vervolgproces: het samen werken aan een spelregelkaart. Er werd een plangroep samengesteld van zestig mensen bestaande uit de adviseurs van de Congregatie, de gemeente, omwonenden, belanghebbenden en belangstellenden. De plangroep is drie keer bijeengekomen. De landschapsarchitect bereidde telkens de bijeenkomsten voor en legde het resultaat vervolgens vast in een spelregelkaart. Een spelregelkaart is een nieuwe vorm om sturing te geven aan ruimtelijke ontwikkelingen. Het is een kaart van het gebied met

Samenvatting ID-card

De ID-card verbeeldt en verwoordt de gewenste toekomstige identiteit van Huize Bijdorp

ZINGEVING

In de snelle netwerk-samenleving zijn steeds meer mensen op zoek naar een plek van contemplatie, waar onderlinge verbinding op een natuurlijke manier ontstaat. Om te wonen, leven, leren en ‘zijn’.

NABIJ ZIJN

Een plek waar mensen elkaar ontmoeten. Waar je elkaar de hand reikt. Waar mensen niet alleen praten maar ook luisteren. Waar je bij en met elkaar bent, en onderdeel uitmaakt van een gemeenschap, een community.

JONG EN OUD

Als voormalig noviciaat en pensionaat waren er altijd mensen van alle leeftijden op Huize Bijdorp. Het is goed dat dit in de toekomst weer het geval is.

NATUURLIJK

De bestaande verschillende natuurlijke sferen - park, gras- en hooiland, boomgaard, moestuin, bloementuin, boomsingels, vijver en de Vliet – worden versterkt met aandacht voor biodiversiteit.

GEBORGENHEID

Huize Bijdorp biedt mensen, ook kwetsbaren, in de beschutting en rust van een geborgen omgeving, een veilige plek.

daarop aangegeven de meest structurerende elementen (zoals wegen, groen en bebouwing) en de ontwikkelingsrichting voor de toekomst. Op de spelregelkaart voor Huize Bijdorp waren twee locaties voor woningbouw aangegeven die als kostendragers (opbrengsten) konden dienen voor de renovatie en herbestemming van bestaande gebouwen en landschap. Deze locaties riepen wel wat spanning op omdat de bouw van nieuwe woningen ten koste zou gaan van de groene ruimte; dit vergde nader onderzoek. De spelregelkaart is op 23 april 2020 bij de gemeente aangeboden. Na behandeling door de gemeentelijke Commissie Wonen, Ruimte en Groen heeft de gemeenteraad in de vergadering van 11 juni 2020 de spelregelkaart aangenomen als ontwikkelingsrichting voor de toekomst van Huize Bijdorp. Wel heeft de Commissie daarbij aangegeven dat het bebouwen van het weiland aan de Vliet de laagste prioriteit heeft. De gemeenteraad heeft aangegeven om samen met de Congregatie de ruimte te zoeken voor het oplossen van dilemma's.

Visiedocument

Na de zomer van 2020 is het overleg gestart met een brede vertegenwoordiging van de provincie Zuid-Holland en de gemeente Voorschoten over de spelregelkaart. Al snel werd duidelijk dat beide locaties voor woningbouw van de spelregelkaart niet mogelijk waren als gevolg van de bescherming van de Landgoedbiotoop en Natuur Netwerk Nederland bescherming (NNN). De bestaande ecologische waarden zijn vervolgens nader onderzocht. Ook zijn verschillende studies gemaakt om een goed beeld te krijgen hoe de nieuwe en bestaande bebouwing en ook het groen zich tot elkaar verhouden.

Voor de ontwikkeling van Huize Bijdorp is vervolgens gezocht naar een ruimtelijk concept passend in de visie van een *nieuwe community* dat én recht doet aan de culturele historische waarden, én aan de landgoedbiotoop, én aan het Natuur Netwerk Nederland. Er is gekozen voor een *vernieuwde* buitenplaats, zowel in visie, functie als in vorm. Concentratie van de bebouwing rondom het oude landhuis lag hierbij voor de hand. De vorm van het huidige hoofdgebouw is gespiegeld waardoor er een groot kloosterhof ontstaat met een nieuw aanzicht naar de Vliet. Dit is gerealiseerd door alle aanbouwen die in de 20e eeuw zijn gebouwd

(nieuwe pensionaat, bestuursvleugel, Haagdorp) te slopen. Deze bouwdelen vallen niet binnen de landgoedbiotoop of NNN-bescherming en het bouwhistorisch onderzoek liet zien dat na de oorlogsschade, deze gemeentelijke monumenten vrij 'verarmd' waren hersteld. Binnen het parkbos, op de rand van het hooiland waar de recreatiewoning staat, passen 22 nieuwe grondgebonden woningen. De groene kwaliteiten die er al zijn, zullen worden versterkt door middel van het vergroten van de biodiversiteit en natuurbeleving. De productieve kant van de buitenplaats wordt weer ingevuld door voedsel op het land te verbouwen: er wordt weer nieuw leven geblazen in de boerderij, kassen, oranjerie, boomgaard en moestuin.

Dit ruimtelijk concept werd met de onderbouwingen vanuit historie en landschap in een visiedocument vastgelegd op 29 april 2021. Het visiedocument startte met een beschrijving van de situatie op 2 mei in het jaar 2025 en eindigde met een wandeling en een aantal dichtregels van zr. Liduina Groenewegen. Het concept visiedocument is eerst aan de plangroep gepresenteerd. Een groot aantal aanwezigen waren blij verrast met het concept: twee waardevolle groene locaties konden nu onbebouwd blijven. Verder werden omwonenden en de gemeenteraad op de hoogte gesteld van het visiedocument. Er werd groen licht gegeven om hiermee verder te gaan.

Bestemmingsplan

De adviseurs van de Congregatie gingen met het visiedocument onder de arm naar alle loketten bij de gemeente en provincie. Er moest nog heel wat water door de Vliet om iedereen van deze integrale afweging te overtuigen. Er kon worden teruggegrepen op de ruimte die de gemeenteraad had geboden om oplossingen te zoeken voor de dilemma's van deze herontwikkeling. Natuurlijk leidde dit tot planaanpassingen, wat zeer gebruikelijk is in de wereld van ruimtelijke ordening. Niet altijd makkelijk voor de zusters, omdat het over hun eigendom en hun toekomst ging. Op hoofdlijnen bleef het plan overeind en is er in het programma veel ruimte voor mensen die minder te besteden hebben of zorg behoeven. De gebouwen die worden gerenoveerd bieden ruimte aan 50 zorgplaatsen en 8 middeldure appartementen. De nieuwbouw

Uit het visiedocument

Huidige situatie

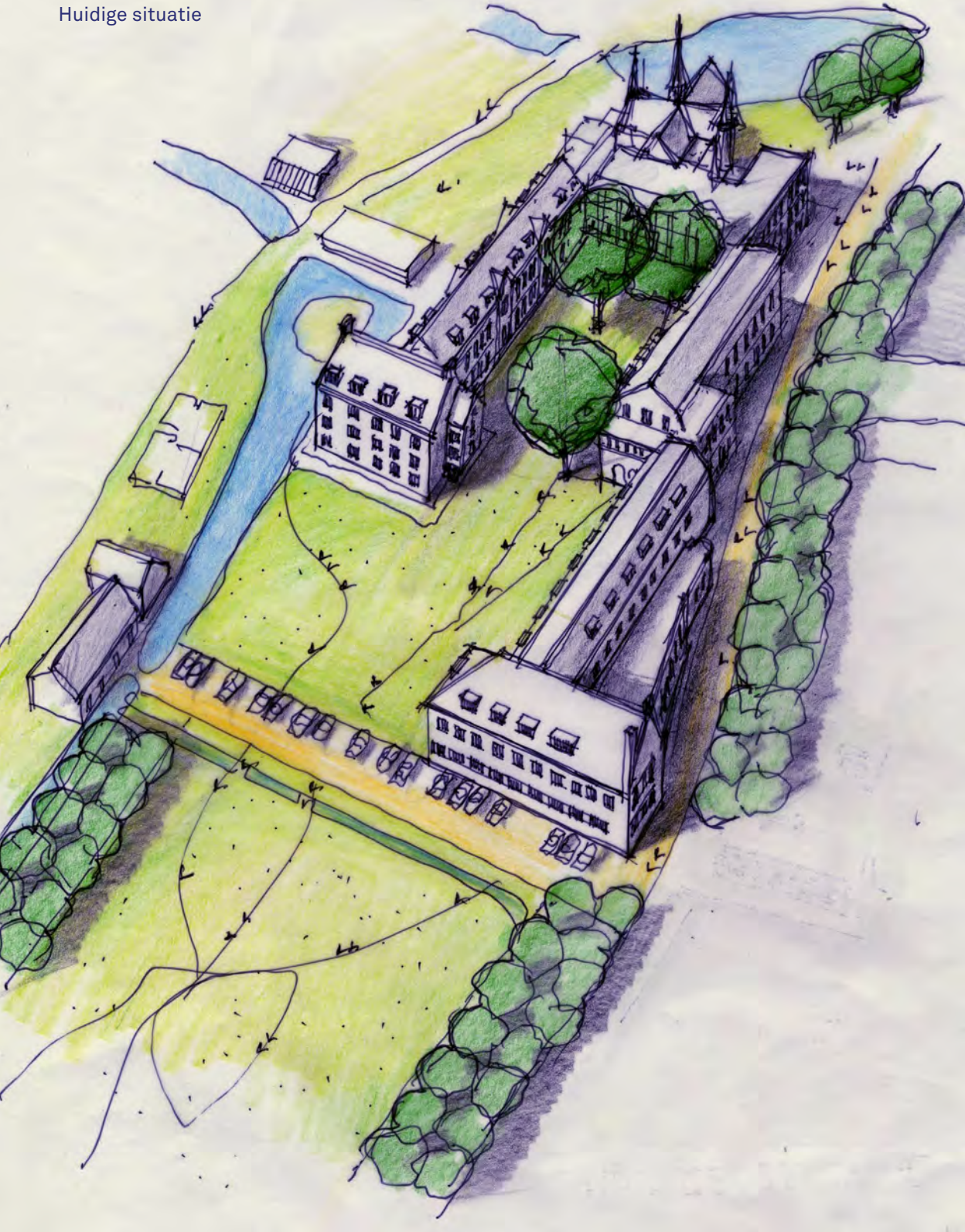

Toekomstbeeld

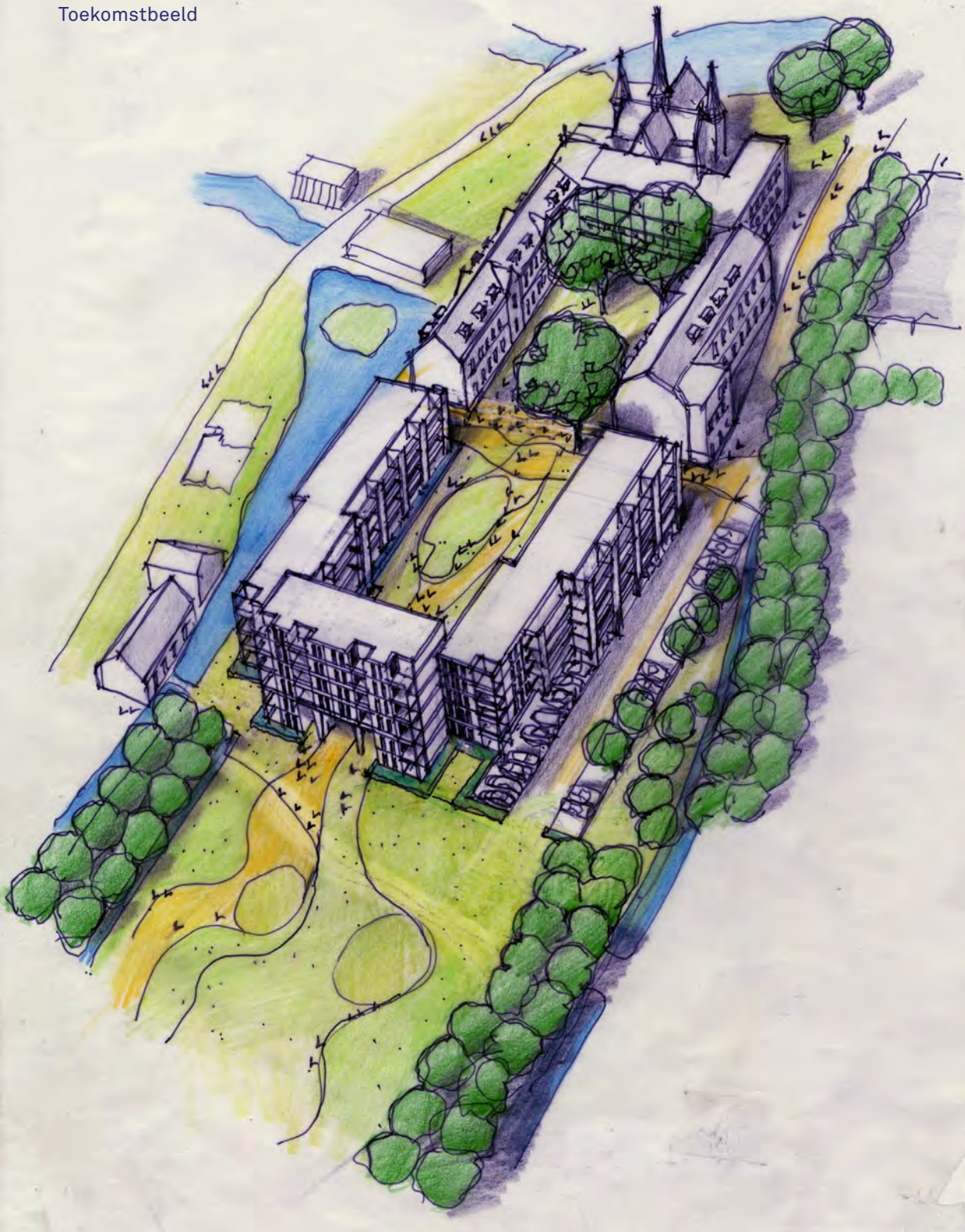

grenzend aan de bestaande bebouwing herbergt straks 113 woningen (appartementen) waarvan 28 voor de zorg, 44 voor de sociale sector en de overige middelduur en duur. Er worden ook woningen in de voormalige wasserij ondergebracht. Binnen de bestaande gebouwen is er ruimte voor sociaalmaatschappelijke functies. De grootste planaanpassing betrof het aantal woningen in het parkbos; dit ging terug van 22 naar uiteindelijk 11 woningen zodat meer bomen konden worden gespaard.

De adviseurs van de Congregatie gingen aan de slag met het ontwerp bestemmingsplan. Vele extra onderzoeken waren daarvoor nodig zoals flora en fauna, luchtkwaliteit, geluid, water, bodem en milieuhinder. Naast het ontwerp bestemmingsplan is ook een beeldkwaliteitsplan opgesteld. Het beeldkwaliteitsplan is een document dat op de hoofdelementen inzicht geeft in het gewenste ambitieniveau op het gebied van architectuur en een indruk van de algehele sfeer op Huize Bijdorp. Het beeldkwaliteitsplan is na vaststelling door de gemeente een toetsingskader voor de welstandsbeoordeling van de toekomstige bouw- en inrichtingsplannen. Het is ook een inspiratiebron voor de ontwerpers van de nieuwe plannen. Het definitieve bestemmingsplan is door de gemeenteraad vastgesteld op 16 december 2021. Alle bouw- en inrichtingsplannen op Huize Bijdorp moeten aan dit bestemmingsplan voldoen.

Verkoop

Wat was toch de reden dat de Congregatie het bestemmingsplan onder eigen beheer wilde maken? Veel andere congregaties verkopen hun locatie, gaan zelf elders wonen en laten het aan de markt over wat op die locatie gebeurt. De zusters wilden zoveel mogelijk invloed uitoefenen op de toekomst. Omdat het hun nalatenschap is en omdat zij ook nog enige tijd onderdeel van die toekomst uitmaken. Deze keuze heeft daarnaast als voordeel dat er minder risico's zijn voor de uiteindelijke investeerder omdat het bestemmingsplan al is vastgesteld.

Het uiteindelijke doel van de zusters was om Huize Bijdorp onder 30-jarig erfpacht te verkopen aan een investeerder. De erfpachter heeft 30 jaar het recht om de gronden en gebouwen te houden en gebruiken. Aan het einde van de erfpachtperiode gaat het eigendom pas over naar

de investeerder. Samen met haar adviseurs werd een bidboek opgesteld waarin alle voorwaarden waren opgenomen voor herontwikkeling en duurzame exploitatie. Onder andere de ID-card, het bestemmingsplan, het beeldkwaliteitsplan, de visie, de bepalingen vanuit de zusters en het uitgangspunt dat het beheer van de buitenplaats in één hand moet blijven. Let wel, de paus moest toestemming geven voor de verkoop, wat uiteindelijk ook lukte. De selectieprocedure om te komen tot de nieuwe eigenaar is in februari 2022 gestart. Op 11 januari 2023 werd tijdens een bijeenkomst in de aula de sleutel van Huize Bijdorp door algemeen overste zr. Regina Plat overgedragen aan erfpachter, De Vrije Blick.

Erfgoedstichting

Om haar belangen te blijven behartigen ook richting voltooiing heeft de Congregatie op 13 december 2021- nog vóór de verkoop - de Stichting Erfgoed Buitenplaats Huize Bijdorp Zusters Dominicanessen van Voorschoten in het leven geroepen. Het bestuur van deze stichting staat voor het duurzame behoud met ontwikkeling van de buitenplaats als één geheel. De doelstelling van de stichting is om samen met de nieuwe erfpachter, de Congregatie, overheden, alle partners, belanghebbenden en belangstellenden de buitenplaats een duurzame toekomst te geven met in acht name van de nalatenschap van de Zusters Dominicanessen van Voorschoten. Op hoofdlijnen zijn de taken: de controle van de uitwerking van de plannen door De Vrije Blick en zijn projectontwikkelaar en het herstel en renovatie van de bijgebouwen op de buitenplaats in eigen beheer. Die gebouwen zijn: de wasserij, de oranjerie, tuinmanswoning, boerderij met kapschuur, ‘Hans en Grietje huis’ en daarnaast de moestuinmuren. Tevens pakt de erfgoedstichting het herstel van de hakhoutwallen op, een van de belangrijkste dragers van de tuinhistorie. Deze hakhoutwallen lopen aan weerszijden langs het weiland naar de Vliet toe.

Op 7 april 2022 vond de eerste bestuursvergadering van de erfgoedstichting plaats. Om het uitgebreide takenpakket te verdelen is er een aantal commissies in het leven geroepen. Dit zijn de commissies gebouwen, natuur, subsidies/overheid en religieus erfgoed. De commissie natuur beoordeelt de uitwerking van het landschapsplan en ziet erop

toe dat het herstel van de hakhoutwallen correct wordt uitgevoerd. De commissie gebouwen beoordeelt de uitwerking van de plannen door de erfpachter. De commissie subsidies probeert via gemeente, provincie en andere organisaties de kosten voor de renovaties te verminderen door als stichting subsidies te verwerven. Dat heeft al vele vruchten afgeworpen. De commissie religieus erfgoed heeft als taak ondersteuning te bieden aan de Congregatie bij het behouden en toegankelijk maken van het religieus erfgoed, materieel en immaterieel. Zo heeft deze commissie een bijdrage geleverd aan dit boekje, het vastleggen van de verhalen van de zusters in beeld en geluid en draagt ze zorg voor de realisatie van een expositieruimte waarin de geschiedenis van de Congregatie en Huize Bijdorp beleefd kan worden. Voor de begeleiding van de projecten in eigen beheer en als contactpersoon voor de erfpachter en zijn projectontwikkelaar en architect is een bouwkundig projectleider aangetrokken.

Tussentijd

Ter voorbereiding van de sloop- en renovatiewerkzaamheden moeten er interne verhuizingen plaatsvinden voor zowel de zusters als de clienten van zorginstelling Marente die op Huize Bijdorp gevestigd is. Daarna kunnen het nieuwe pensionaat, de bestuursvleugel en Haagdorp worden gesloopt. De zusters wonen tijdelijk in het noviciaat maar zullen hier niet blijven. In het verlengde van het noviciaat wordt de nieuwbouw, het Kloosterhof, gebouwd met daarin de nieuwe appartementen van de zusters. De nieuwbouw wordt door middel van een glazen gang met de oudbouw verbonden. Op de eerste verdieping in het bestaande gebouw komen de zusters die al bij Marente wonen, zodat de Congregatie nog altijd bij elkaar is. In de vleugel van het noviciaat komen ook de algemene ruimten voor de zusters zoals de refter, koffiekamer en nieuwe kapel. Grote veranderingen voor deze gemeenschap.

Nalatenschap

Op deze plek, hebben duizend kindervoeten gelopen, is vreugde en verdriet gedeeld, hebben de zusters de taken die zij op zich hebben genomen uitgevoerd. Dat konden zij dankzij hun geloof en elkaar. De zusters hebben genoten van deze unieke plek aan de Vliet, een heel goed bewaard geheim tegen het centrum van Voorschoten aan. Zoals zr. Regina eens bij een bijeenkomst zei “het is tijd dat we Huize Bijdorp met andere mensen gaan delen. Ze lag als een parel in de oester. De oester opent zich zodat iedereen van de parel kan genieten.” Het is een erfenis die de zusters achterlaten voor alle nieuwe bewoners, gebruikers en bezoekers - jong en oud - van Huize Bijdorp. Zij kunnen blijvend genieten van de buitenplaats, de natuur, de rust en de gemeenschap. Ook kunnen zij kennisnemen van de geschiedenis van deze unieke plek, door middel van dit boekje, beelden en verhalen op de buitenplaats, de expositieruimte en alle informatie die via www.erfgoedstichtinghuizebijdorp.nl is ontsloten. Bij het monument van de ingetreden zusters (1395 in totaal) en op de begraafplaats kunnen zij zien wie hen voor is gegaan. De zusters die ervoor hebben gezorgd dat deze prachtige buitenplaats voor velen een veilige plek mag zijn, waar je jezelf mag zijn, met ruimte voor zingeving en ruimte voor de ander.

De verschillende gebouwen
op Huize Bijdorp

Bronnen

- Geschiedenis van de Congregatie van H. Catharina van Siena, zusters dominicanessen van Voorschoten in drie delen: 1841-1980, 1980-1992, 1992-2017
- Herdenking van het 100-jarig bestaan van de Congregatie H. Catharina van Siena te Voorschoten, 1941
- Waardenoriëntatie van de Zusters Dominicanessen van Voorschoten en kompas naar de toekomst, 2018
- Een beschaafde en godsdienstige opleiding, in en om de MMS te Huize Bijdorp, Voorschoten, Mary Eggermont-Molenaar 2014
- Vrijheid & Verwarring, kloosterleven in de jaren '60, museum Krona, 2021
- Bouwhistorische rapporten door J.A. van der Hoeve, 2020

Beeldverantwoording

- Foto's: Ramon Mangold
- Foto Zr. Regina op blz 41: Arolien Staal
- Groepsfoto: Monique de Groot-Seedorf
- Historische ansichten: J.A. van der Hoeve
- Kaart Huize Bijdorp: Universiteit Leiden (nr. UBLCKA_COLLBN_Port_13_N_67)
- Tekeningen: Jan Metz

Colofon

Redactie
Erna van Holland
Zr. Rosa van Aken, dominicanes
René Dinklo, dominicaan
Lisette van Oordt

Eindredactie
Inge van Duijnhoven

Ontwerp
Marc Koppen ontwerp

Druk
Booxs

Organisatie
Stichting Erfgoed Buitenplaats Huize Bijdorp Zusters Dominicanessen van Voorschoten
www.erfgoedstichtinghuizebijdorp.nl

17 januari 2025

Deze uitgave is mogelijk gemaakt door de Congregatie van de Heilige Catharina van Siena, Zusters Dominicanessen van Voorschoten.

ISBN 978-94-6491-811-3
NUR 695

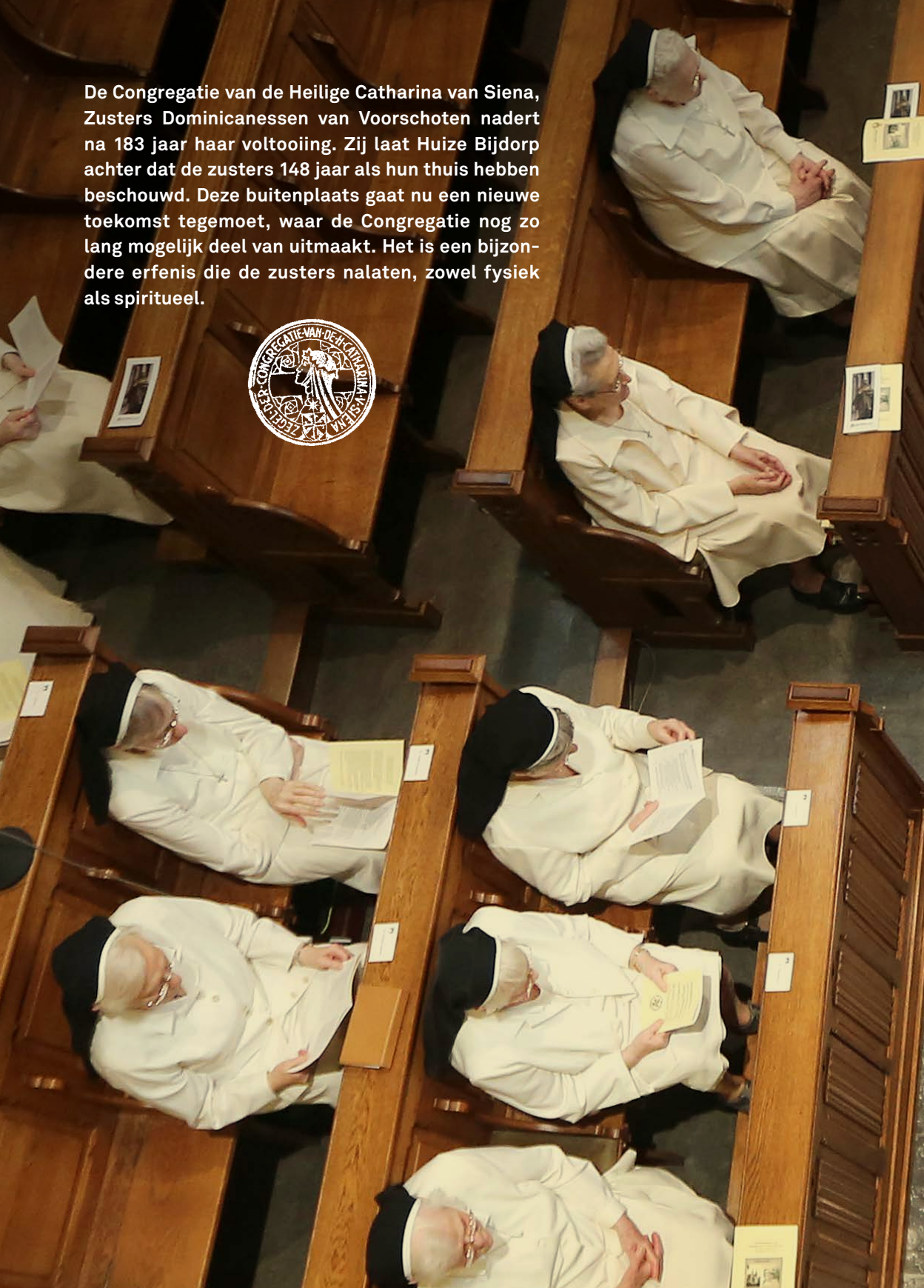

De Congregatie van de Heilige Catharina van Siena, Zusters Dominicanessen van Voorschoten nadert na 183 jaar haar voltooiing. Zij laat Huize Bijdorp achter dat de zusters 148 jaar als hun thuis hebben beschouwd. Deze buitenplaats gaat nu een nieuwe toekomst tegemoet, waar de Congregatie nog zo lang mogelijk deel van uitmaakt. Het is een bijzondere erfenis die de zusters nalaten, zowel fysiek als spiritueel.